

17
46.
47.
48
49
49
50
51
52
53
54
55
56

1702

46. Strykuis, Sam.: De testamento principis vel judici oblato.
47. Strykuis, Sam.: De testamentis corpore vitiatorum
- 48^a = Strykuis, Sam.: De divortio propter insidias sive stratas.
2 Suppl. 1702 & 1728. 2 Suppl.
- 49^a = Strykuis, Sam.: De provisione militum 2 Suppl.
- 49^b = Strykuis, Sam.: De provisione militum 8d. 2.
- 50^a = Strykuis, Sam.: De jure bibliothecarum. 2 Suppl.
51. Strykuis, Sam.: De jure substitutionum
- 52^a = Strykuis, Sam.: De gravamine legifirmae 2 Suppl.
53. Strykuis, Sam.: De cautionibus circa legata obs.
vantis
- 54^a = Thomerius, Christianus: De archis emisso. 4 Suppl.
1717, 1702, 1730 & 1746
- 55a. Thomerius, Christianus: De jure principis Evangelici.
circa solennia sepulturae. 4 Suppl. 1702, 1702, 1720 & 1740.
56. Thomerius, Christianus: De jure seu censura
morum 2 Suppl. 1702 & 1723

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Halle, Diss., 1702

(Shyke M-Z)

INSTRUMENTIS
CORPORIS
TIATORVM

ANNO DOMINI 1775
DIE 10 JUNII

PRÆSIDI
SAMUELE STRYKIO

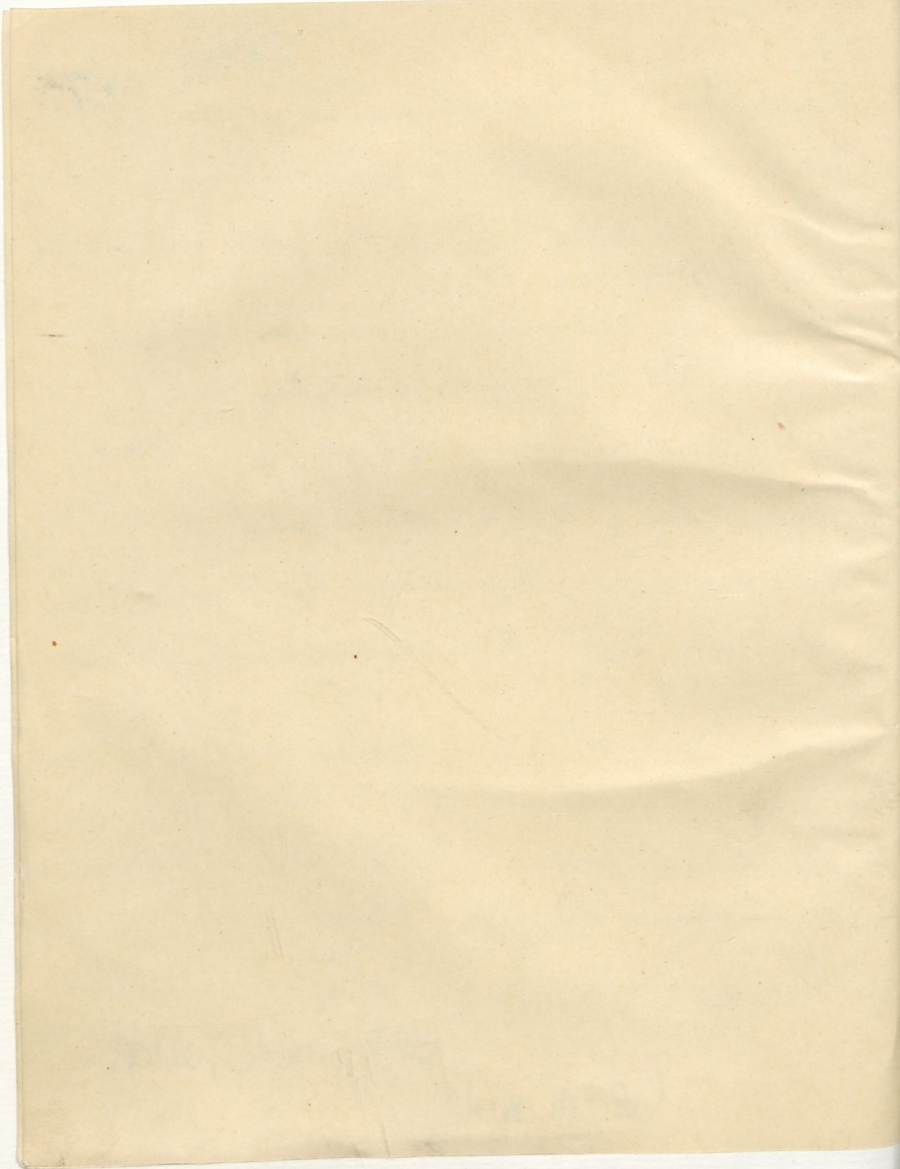
IN
CIVITATE
1775

TO CHRISTOPH BOTTICHER,

1775

4

1794

1702 499/15

2. D. B. V.
DISSERTATIO JURIDICA
De

PROVISIONE MILITARI, 5

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

**DN. FRIDERICO 7
WILHELMO,**

REGNI BORUSSICI, ELECTORATVS ET PRO-
VINCIARVM BRANDENBURG. HEREDE,
&c. &c.

In Academia Regia Fridericiana

SUB PRÆSIDIO
VIRI ILLUSTRIS

DN. SAMUELIS STRYKII, Jcti,

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUS-
SORUM CONSILIARII INTIMI, PROFESSORIS
PRIMARII, ET FACULT. JURIDICÆ ORDINARII,

PATRONI SUI ÆTATEM DEVENERANDI

IN AUDITORIO MAIORI,

D. 27. Maji MDCCII.

Publice disquisitioni Eruditorum submittit

M. JOH. FRIDER. OLEARII, Lips.
JUR. UTR. CAND.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
T. I. I. Christiani Henckelii, Acad. Typogr.

169.

PROVISIONE

MILITARI

ON FRIEDRICH

WILHELM M. C.

PRO...

DR. SAMUEL STRICKHORN

...

Dr. Joh. Friedr. Olearius, Jid. 1707

...

hoc præcipua est cura, ut militem non tantum conscribant, sed & de illo sustentando solliciti sint. Mihi hoc occasionem præbuit inquirendi, quæ quondam Romanis legibus ratio sustentandi militem, tam in castris, quam hybernis fuerit, non ut docerem hodiernos militiae duces, quid ipsis faciendum sit, quibus sæpe ominosum illud vocabulum *Raison de Guerre* justum reddit, quod justitiæ alioquin vix quadraret; sed ut ostenderem, latitare etiam in jure nostro remedia militiae ita providendi, ut functionibus publicis subeundis illa par sit. Occasionem hujus rei commodam nactus sum in Collegio ad Codicem ab *Illustri Dn. Praside* præterita hyeme habito, ubi, cum vulgo tres libri posteriores tanquam inutiles negligi soleant, varia tamen occurrunt, quæ salutis publicæ promovendæ, si observarentur, non leve pondus allatura sint. Ex his materiam de provisione militari præsentium rerum statu motus selegi, paucis demonstraturus, quantum ejus curam habuerint Legum nostrarum sanctiones. Faciam vero hoc strictim tantum, quantum pro specimine Academico sufficere possit. Deus pacis autor arma convertat in aratra & hastas in falces, quo pax redeat Europæ tam in Ecclesia quam Politia.

CAP. I.

De

NECESSITATE PROVISIONIS IN GENERE.

§. I.

IN Republica utrumque tempus & bellorum & pacis recte gubernandum esse, optime monitum fuit ab Imperatore Iustiniano in *præmio Instit.*, *jung. Nov. 24.* Hinc quoque videre licet, prudentissimas gentes nunquam non viribus eo allaborasse, ut non tantum pacis tempore Respublica egregie floreret, sed etiam id præcipue curare voluerunt, ne bello ingruente imparati & a necessariis rebus destituti deprehenderentur. Equidem laudem hanc Turcis præcipue tribuere cupit Perezius, quasi ipsi de istiusmodi mediis, quæ ad felicitatem militiæ promovendam pertinent, satis superque solliciti essent. *In Comm. ad C. T. d. Excoct. & Trans.* Quamvis vero nullo modo genti cuivis ex hac parte laudes suas detrahere velim, persuasissimus tamen sum, potiore jure id de natione Germanica deprecari posse, quæ, ut Celebratissimi Conringii verbis utar: *ad gloria militaris æternum decus parandum omnia egregie comparavit. De Habitu Corpor. Germ. antiq. & nov. caus.* Imo hodie præsertim verissimum est, certare inter se Resp. Europæ quænam inter illas majori prudentia militari, in conscribendo, exercendo, conservandoque milite alteri palmam faciat dubiam. Ut inde nemo ex illis, qui peregrinas visitant oras, & aliquando Reip. cum fructu consulere cupiunt, rebus suis

Respublica belli & Pacis tempore instructa esse debet.

A 3

IRE-

6 CAP. I. DE NECESSITATE PROMISSIONIS

melius prospicere possit, quam si cujuscunque gentis mores in instruenda alendaque militia probe tibi perspectos reddat. Sed tamen nec deficiunt in Jure nostro Codicis utilissimæ constitutiones, multum profutura adhuc hodie, si quoad militiam observarentur. Nec enim ad stipulari possum Grönwegio qui in *Tract. de LL. Abrog. ad C. ut nem. lic. inemt spec. se exc.* More suo eos titulos Codicis, qui materiam militum tractant, in desuetudinem abiisse perfricta fronte contendit; A quo asserto tam diu nobis diffidere liceat, usque dum abrogationem plenius docuerit. *L. 27. C. d. Test. l. 30. C. d. Appell. Conf. Const. Wormat. von denen Gottes Gäßern T. I. Ord. Cam. P. I. T. 57. It. Ord. Jud. Aul. T. Über die guten. Maur. Libr. Jur. Comm. th. 27.* Imo multum interest, LL. illas usu parum frequentari, & illas abrogatas dicere; Majoris vero prudentiæ est, attendere, annon multa ad observantiam & usum iterum trahenda. Ac proinde omnino certum est, magnum errorem errari ab iis, qui putant, Jus Publicum à Justiniano proditum, ad Germaniam penitus non pertinere. Licet enim concedendum sit id eatenus verum esse, quatenus jus istud pertinet ad eam Reipublicæ Romanæ faciem, quæ ea tempestate fuit, ac deinceps successu temporis esse desit, in aliamque conversa est. Attamen contra ea fatendum non pauca quæ ad Jus Publicum Romani Imperii veteris spectant, ab usu Germaniæ non plane esse aliena, ita nempe instructa, ut non propriam habeant status veteris rationem, sed communem & consentaneam formæ rerum publicarum generali. Arthur Duck. *d. cap. 5. Aut. Jur. Civ. libr. 1. Lauterbach. Concl. For. Ex. 1 th. 1.*

§. II. In

§. II. In nostra itaque dissertatione utroque oculo ad *De veterē*
 Jus Justinianeum respicientes, inutilem laborem à nobis *militiæ Ro-*
 fusceprum iri putamus, si prolixiores esse vellemus in iis *Romanae*
 enarrandis, quæ in Republica Romana obrinuerunt, an- *statu remis-*
 tequam Monarchico Imperio gubernari ceperit. Otium *sive agitur.*
 ex hac parte nobis fecit Vegetius atq; Lipsius in *Tr. d. mil.*
Rom. Nec non Joh. Ant. Valtrina in *tract. dere mil. Vet. Rom.*
Colonia Agripp. ann. 1597. edito. Licet posterior sapius Ve-
 stigii Lipsii insistere videatur. Paucis saltem id notare
 liceat, Romanos Veteres annis plus trecentis, sine stipen-
 dio aut aere publico meruisse, sed privato sumtu se alere
 necesse habuisse; qui mores perstiterunt usque dum
 Roma à Gallis capta sit. *Liv. l. 4.* Id quod etiam apud Vere-
 res Germanos in consuetudine fuit, quod Taciti testimo-
 nio comprobatur Dn. Strykius in *Disp. d. mil. Imp. c. 1. §. XI.*
 Id tamen de Romanis non ita intelligendum, quasi eo tem-
 pore milites plane nihil ex publico acceperint, cum Dio-
 nyfius Halicarn: contrarium potius doceat. *τῶν δὲ πραι-*
σέντων δημοσία, τὰς κατ' ἀνδρα γενομένης εἰς Φορὰς αἰς ἐπι-
λαν τὸς στρατιώτας, ἅπαντες ἐκομίσαντο. *Fis arvenditis pu-*
blice, collationes quæ viritim facta erant in milites, eas om-
nes receperunt. Ex quo Lipsius non sine ratione dicit,
 frumenti distributionem eo tempore inter exercitum factam
 fuisse. *L. 5. Dial. 16. p. 174.* Reliqua quæ prolixius, si
 instituti ratio permitteret hic loci deduci possent, Benevo-
 li Lectores ex jam citatis autoribus petere possunt.

§. III. Rem ipsam quod attinet, idem fere per provi- *Quid sit*
 sionem intelligimus, quod in Codice nostro per annonas *provisto?*
 militares indigitatur Confer. *Tot. Tit. C. d. Ann.* licet no-
 bis in latiori significato veniat, & omnia militiæ subsidia
 comprehendat. In Jure non adeo frequenter vocabulum
 pro-

provisionis adhiberi deprehendi, cum unica saltem vice in *L. 1. C. Sumt. injunct. mun.* ejus mentio facta fuerit: *Provisionis Praesidis*. In eodem quoque significato apud Tacitum occurrit: *Nullo rei frumentaria Provisu Ann. 15. c. 8.* intelligimus itaque per provisionem militarem quicquid victus aut amictus causa militibus ad conservationem suam erogatur. Hodie efferri solet per *Proviant*. An vero per *Fodrum* idem exprimatur, haud immerito disquiritur? Plerumque enim adjumentorum cibaria restringitur in *L. 3. §. 7. ff. de pæn. leg. jung. l. 31. §. fin. Dig. d. Don. int. Vir. & Uxor*. Unde quoque passim in cauponis Germaniæ pro pabulo equorum usurpatur, quod testimonio suo firmat Hotoman. *d. Verb. Feud. Voce Fodrum*. Sixtin. *d. Reg. l. 2. c. 14. n. 3.* Herm. *in fasc. Jur. Publ. c. 27. n. 24.* Nihilominus sæpius latiore quoque significato admittit, ita ut frumentum hordeum, aliaque provisioni militum necessaria comprehendat, Dan. Otto *d. Jur. Publ. c. XI. §. 15.* Bocer. *d. Regal. c. 3. n. 212.* Joh. a Köpp. *in Decis. qv. 57. n. 4.* Id non est silentio prætereundum, olim annonas ciborum genera tantummodo sub se comprehendisse, ast vero sequior Latinorum ætas sub hac voce pecuniam quoque & mercedem cum vestibus militaribus subintelligit. *Lips. d. mil. Rom. l. 5. Dial. 16.*

*Differt a
Capito &
collectatio-
ne militari.*

§. IV. Nec vero Provisio confundi debet cum *Capito*, cujus vocis vice plus simplici meminit Codex Theodosianus *vid. l. 7. & 9. cit. Cod. de erog. milit. ann.* & licet me non lateat DD. hoc vocabulum diversimode explicare, Arrisit tameu mihi sententia Jacobi Gothofredi *in Not. ad cit. leg.* qui voce Capiti pabulum jumentorum seu animalium indigitari putat. *Conf. l. 9. C. Theod. de Numerat. & l. 1. d. domest. quibus addatur Edict. Justin. 13.*

c. 3.

c. 3. vid. § 1.1. §. 5. C. d. offic. pref. Prator. Multo minus vero in præfentiarum ad istam Provisionem militarem attendere cupimus, quando nempe capiatur pro extraordinaria quadam indictione & collectatione militari ad Imperatoris expeditionem, quam felicissimam Numinis Regalis expeditionem vocat, uti & hæctenus illud jus inter Regalia refert Imperator Fridericus 2. F. 56. Nos vero, uti jam antea diximus, sub Provisione id saltem intelligimus, quod sustentationi militum inservire possit.

§. V. Antequam vero ulterius procedamus, pauca *Quotuplex* adducenda sunt, quæ ad divisionem spectant. Dividi *fit Provisio.* vero provisio satis commode poterit. (1.) in militarem & civicam; Hanc modicam fuisse dicit Gottofr. *ad C. Theod. L. II. d. Erog. milit. ann.* utpote quæ panem & oleum non excessit, militarem vero uberiolem longe fuisse, quæ contineret laridum vinum & obsonia *c. l.* Huc pertinet quoque ea annona quæ in Cod. Theod. expeditionalis vocatur *l. 4. § 5. cit. Cod. d. Erog. milit. annon.* Ea vero non nisi expeditionis tempore militibus præbebatur. Ammian. Marcell. *l. 28. p. 408.* Lamprid. *in Alex. Sever.* Quos cum aliis citatos deprehendere licet apud Jacob. Gottofr. *Cod. Theod. ad L. 5. d. Erog. milit. ann.* (2.) In provisionem ordinariam sive solemnem, quæ stato anni tempore fieri solet. Ita verbigratia in Saxoniam Electorali per singulos propemodum menses aliquid contribuendum est quod dicitur: *Contribution zu Unterhaltung der Miliz; & Extraordinariam quæ ex improvise indicitur confer. L. 5. C. d. Annon. & Trib. Cassiodor. l. 9. var. c. x.* (3.) Ratione temporis in provisionem, quæ fit in castris, & quæ fit in hybernis, de quibus in sequentibus.

B

§. VI.

169.

*Necessitas
provisionis.*

§. VI. Recte vero ad primam quasi legem Reipublicæ cura ad sustentandam militiam relata fuit ab Aristotele *l. 6. c. 8. libr. Politic.* Quemadmodum enim, ut Perezii verbis utar, turpe est Patrifamilias, si uxorem, liberos, famulos fame vexari finat, ita & Principi, si exercitui suo de annona non provideat. *in Comm. ad C. t. d. Erog. milit. annon.* cum milites, qui à Republica armantur & aluntur solis utilitatibus publicis debeant occupari; Hinc interdicitur ipsis agrorum cultui, & custodiæ animalium vel mercimoniorum quæstui vacare; Ut armorum quotidiano exercitio ad bella se præparent, ut pulchre loquitur Imperator Leo *in L. Milites 15. C. de Re Milit.* Quid quod ipsa experientia satis comprobatum reddidit, intermissa hac cura maximam disciplinæ militaris dissolutionem exoriri, inde enim direptiones, latrocinia, furta, extorsionesque proveniunt, quæ omnia id efficiunt, ut totius disciplinæ militaris nitor & gloria decoquere incipiat *Rec. Imper. d. Ao. 1570. Tit. von Keuter Bestallung §. und Diemeil. Bodin. l. 5. d. Republ. c. 5. Petr. Aerod. l. 2. Rer. Ju-*

Qui nam apud Romanos provisioni præfecti fuer.

dic. tit. d. Re Milit. §. 42. Reinking. de Regim. Eccles. & Secul. l. 2. class. 3. cap. 5. n. 9.
§. VII. Tales querelas veteribus Romanis inauditas fuisse testatur Lipsius *de Re mil. Rom. l. 5. d. 29. j. Klock. d. Ær. l. 2. c. 149. §. 75. seqq.* Præcipuam rationem in eo fuisse quisquis facile fatebitur, quia omnem curam eo intendebant, ut militi nunquam deesset, ex quo vitam suam sustentaret, Vid. *Nov. 149. c. 2.* Omnia vero in irritum cadere autumabant nisi certos homines constituerent, qui annonæ militaris curam accurate gererent. Minime vero confundi debent præfecti annonæ civilis cum iis, qui militarem curarunt. Ad quosnam inspectio annonæ civilis per-

pertinuerit, & qualem potestatem habuerint, de eo vide-
 tis *L. annonas civicas cod. Theod. 8. § 9. d. ann. Civ. & Pan.*
grad. ubi prolixius Jacob. Gottofr. hæc omnia explicavit
 hinc ad eum nos retulisse sufficiet. conf. *Perez. ad C. l. i.*
tit. 42. Quod vero ad eos attinet, qui militarem anno-
 nam in melius provehebant, ii dicebantur *susceptores &*
Optiones. *Perez. ad C. l. i. t. 16. n. 24.* *Veget. d. Milit. Rom. l.*
4. c. 7. quibus pro salario & periculo, quod suscipiebant,
 erogandi magistris militum & militibus suppeditatas an-
 nonas decima pars copiarum debebatur *Nov. 130.* Veniunt
 quoque sub nomine Opinatorum *in l. 7. C. Theod. d. Exact.*
Tribut. Nec non subscribendariorum *L. XI. Cod. Theod. in f.*
de Numerar. Perquam erudite de hisce officialibus eo-
 rumque differentia egit Vir de Jurisprudencia immorta-
 liter meritis Jacob. Gottofr. *ad l. i. Cod. Theod. de Erog. mi-*
lit. ann. Sub nomine Procuratorum vero eos in Iure nun-
 quam indigitari observavit Godesc. Stew. *in Com. ad l. 4*
Veget. p. m. 400. Hodie illi dicuntur Proviant-Meister seu
 Proviant-Commissarii, quorum sæpius in Ordinationibus
 novis militaribus mentio fieri solet v. *die Königl. Fran-*
zösischse Kriegs-Ordinance art. 70. Quid vero in militia
 Circulari hic observandum, & quibusnam officium
 providendi exercitui incumbit. *Recess. Imp. d. Anno 1555.*
 §. 79.

§. VIII. Si vero istiusmodi præfecti constituentur, *Præfecti ju-*
 cura non levis adhibenda est, ut tales eligantur, qui fide-
 liter hoc munus suum obeunt; ne vero aliquid prætermi-
 tamus, quid in Iure Civile hac ex parte prudentissime di-
 spositum fuerit, dispiciendum erit ante omnia, quidnam
 præcesserit antequam ad istud officium admissi fuerint.
 Ii enim, qui annonam militarem inter milites distribue-
 bant

bant, jubebantur juramentum præstare, se pro justitiæ ratione injunctam sibi sollicitudinem peracturos & sua manu sine ullo dolo & fraude solatium publicum singulis militibus erogaturos esse; ut ipsa verba Imperatoris Anastasii adducamus *L. jubemus C. d. Erog. milit. annon.* Quod in Imperio quoque approbatum est per *Rec. Imper. d. Ao. 1544. §. damit nun* & *d. anno 1512. §. Ich gelobe.* In militia Circulari id observatur, ut Duces Circularum Principis dignitate fulgentes promittant, se circuli commoda pro viribus promotutos & quidem sub fide Principali bey *ihren Fürstl. Würden und wahren Worten.* Comites vero aliique inferioris dignitatis juramentum solenne præstant. *Rec. Imp. 1555. §. 58. Nachdem.*

*Ad rationes
reddendas
obligaban-
tur.*

§. IX. Ne vero hi, qui ad annonarum exactiorem mittebantur, pro cupidine & libidine sua graviter ex Provinciarum visceribus eas eruerent, provisum fuit, ut deinceps ex manu quæstorum acciperentur *L. ii. C. d. Erog. milit. ann. Menoch. Rem. 15. Recup. poss. n. 450. seq. Christ. Dec. 439. n. 13.* Deinde ipsi præfecti annonæ solliciti esse debebant, ne forsitan salutis publicæ per neglectum rationum præjudicium inferretur. Hinc ipsos oportebat *pittacia* conficere, seu erogationis brevia *Eine Kueges-Rolle*, quæ ad sacra scrinia mittenda erant. *L. 5. C. d. Erog. milit. annon.* Et id adeo rigoroze sancitum erat, ut in iis exhibendis & justificandis morosi pænæ subicerentur. *L. 16. §. 6. C. d. Erog. milit. ann. Brunnem. ad C. d. t. n. 28.* Si quid vero Actuarii vel optiones à susceptoribus amplius, quam in Imperatorum mandatis & brevibus continebatur, accepissent, duplum reddere compellebantur *v. L. Excellentia 9. C. d. Erog. milit. annon. conf. Corvin. adh. t. Menoch. l. 2. A. 2. c. 55. n. 8.* Quæ pœna eo severius infligebatur, si expleto
30. die

30. dierum spatio dictas breves haud infinuassent, aut quicquam exinde in suum lucrum convertere haud erubissent, ex propriis enim facultatibus damnum, omni excusatione rejecta, refarcire cogebantur. *j. d. L. 5. conf. Brun. adh. 1.* aut si erogare super sedissent *L. 24. C. Theod. nec non Nov. Mart. 2.* quam allegatam deprehendere licet apud Gothofredum *C. Theod. ad c. l. 24.* Idem quoque dispositum *Ordin. Gallic. Milit. §. 26.* verba ita sunt concepta. Die Proviant Meister oder diejenigen/ so den Proviant herbeschaffen sind schuldig ihre Rechnungen mit den Abschriften von dem Marche und denen *Extrasten* zu bringen. Nec in imperio plane negligentes sunt hujus sapientissimæ Provisionis, qui enim modus ex hac parte observari debet, ex ipsis legibus publicis discendum erit; juxta quas rationes accepti & expensi imperii statibus reddendæ sunt ac exhibendæ. Sic vero in *R. 7. Spirensi de Ao. 1529. §.* Und damit/ sancitum fuit. Ob auch ihrer einer oder mehr aufzufallender ehehafter Verhinderung nicht erschienen/ oder sonst niemand von seinem wegen verordnet würde/ so soll nicht desto weniger/ die so zugegen in den allen unverbindert fortfahren/ und forder aller ihrer Ausgebens/ Einnehmens/ auch sonst aller Handlung zu nechst künfftigen Reichs-Tag Chur Fürsten/ Fürsten und Ständen des Reichs darvon lautern und klare Rechnung thun. Nec non in *R. 7. Ratisponensi de Ao. 1541. §.* Und damit gemeiner Stände/ similia sancitur: Auch soll der Pfening Meister in seinen Einnahmen und Ausgaben klare und aufrichtige Rechnung thun/ und soust alles das vollziehen/ was einem getreuen frommen Pfening/ Meister gebühret. Add. Ordnung des Regiments zu Augspurg *d. Ao. 1500. tit. antepen.* von des Reichs Regiments *It. N. U. zu Nürnberg d. Ao. 1577. §.* Und soll democh. Alios ex *R. J. textus legere potes apud Dn. Præs.*

Præf. in Disp. *de Milit. Imp. c. 4. §. 1.* Aliquando vero Imperatoris ministris & commissariis rationes accepti & expensi militares redditas deprehendere licet. conf. *Reichs Absch. zu Erfurth. de anno 1567. §. Nach dem sie x. x.* Fuisse tamen hoc negotium plane singulare de quo videtis Dn. Præf. in *supr. cit. Disp. all. loc.* Oportebat autem libros rationum continere omnia suscepta & erogata; non autem confusè, sed figillatim ac distincte describere debent, species fructuum, reditus & quantitates pecuniarum, quas receperint & a quibus, item exprimere quibus solverint & quò tempore. *L. 5. c. d. Exact. Tribut. & in quos usus residua frumenta disperferint. a. l. 4. C. d. Suscept. Præp.* Potest vero contra ipsos recusantes editionem librorum in litem jurari, cum præsumantur esse in dolo. *Bald. Conf. 152. Vol. 3. Borellus conf. 31. n. 24. §. 26. cent. 1.*

Præfeli debent abstinere à commercio cum Provincialibus.

§. X. Præcipue vero interdicebatur præfectis aliquod familiare commercium colere cum Provincialibus. *L. II. C. d. Erog. milit. annon.* Occasione hujus legis observare non abs re erit emblema a Triboniano adjectum, cum addiderit quasi explicationis gratia, id est *exactoribus milit. aribus annonæ. Conf. L. 26. Cod. Theod.* Quam explicationem recte se habere evincitur ex Glossis Philoxeni: *Opinatur ὁ τῆς ἐξαγωγικῆς ἀνωόνης ἀπαιτητῆς.* Gothofred. *ad C. Theod. t. d. Erog. milit. annon. ad L. alleg. 7. l. 1. C. Theod. d. Excoct.* Ideo vero Arcadius & Honorius in d. lege interdixerunt commercium cum Provincialibus, ut facilius ab eis totius debiti summa exigeretur & quam primum mitteretur. conf. *l. 7. C. d. Exact. Tribut. Perez. ad C. t. d. Erog. milit. annon. n. 8.* Nulla quidem verstigia in novis ordinationibus militaribus deprehendere potui, quæ dispositioni præsentis legis insisterent, nihilominus tamen optandum, ut opti-

ptima ista provisio in usum reduceretur, cum experientia satis superque doceat; Quid hodie nimia familiaritas cum iis, qui ad sustentationem militum quotas suas conferre debet, efficiat.

§. XI. Curam quoque præfecti annonæ sollicitè adhibere debebant, ut justo tempore annonæ à Provincialibus inferrentur *L. 7. C. d. Exact. Tribut.* alias ut supra iam dictum satis severe in ipsos animadvertebatur cum emolumenta, quæ salarii nomine durante administratione perceperunt, reddere tenentur, ac omnidamnum interesseque præstare, quod ob ejs negligentiam militia sensit *L. 10. C. d. Annon. & Trib. Perez. ad C. c. n. 30.* Huc spectat *art. 77. Des Holländischen Krieges Rechte. Wer den Soldaten weniger gibt als die Bezahlung / welche die Herrn Staaden verordnet haben / soll cassirt werden.* Si vero propter casum inopinatum annona vel pecunia inter milites distribuenda præsto non esset, actuarii de suo solebant prærogare annonam & quasi mutuo dare convento aliquo lucro vel interesse *L. 16. pr. c. d. Erog. milit. Ann.* Non obstat *Nov. 106.* quasi fœneratitia negotiatio hoc casu subesset, quæ tamen inter militantes prohibita est. *L. un. C. Neg. ne milit.* Sed non agitur hic de negotiatione universali vel quæstuarial. d. textu inrerdicta, sed de negotiatione particulari, quæ certo casu licita est. *Molinæus in Tr. d. Usur. n. 58. Conf. Gottofr. in not. ad C. l. 16. lit. q.* Licet vero alias adæratio in erogatione annonæ locum invenire non possit; Nihilominus tamen id licitum fit, si citra culpam susceptorum in natura annonæ præstatio fieri nequeat *l. 13. & 15. C. d. Erog. milit. annon.* nec non ob alias justas causas id permittebatur. *Brunn. ad C. t. d. Erog. milit. ann. n. 10.* ne tamen

Justo tempore distributio fieri debet.

Adæratio non permititur.

men aliqua fraus intercederet, taxatio prius à præfecto Prætorio instituenda erat. *d. l. 15.* Idem propemodū satis clare reperitum esse videtur in Edict. Imp. *d. A. 1664.* Et ne militi præjudicium inferretur, placuit species restantes non aliter adærari & pluris vendi, quam in foro publico distraherentur, veluti expresse sancitum in *l. 12. C. d. Erog. mil. ann. j. l. 8. C. d. Cohort. v. Perez. Cod. l. 12. t. 39. n. 17. ad Dd. ad l. 93. ff. ad l. falc.* Ac proinde ex hac lege DD. colligunt, quādo de pretio rei lis sit, non id ex hujus vel illius æstimatione, sed ex usu fori publici esse dijudicandum. Masc. *Concl. 659. n. 1.* Christin. *Decis. l. 40. n. 10.* Card. Tusch. *Concl. 12. n. 51. l. 11.* Quid nostro tempore in istiusmodi casu dispositum sit, vid. *Neuter Bestall. art. 4. Rec. Imp. d. Anno 1542. §. 36. zimlische Pfennig. & de Anno 1598. §. 32.* Qua taxatione facta, non licebat statum pretium mutare; quod si enim, uti *l. 13. C.* loquitur, aliquis interclusam specierum exactionem refricare tentaverit, vel adærationses statutas variare ausus fuerit, in centum auri libras ab Imperatore condemnabatur & sacrilegii pœnas incurrebat, *Corv. ad C. t. d. Erog. mil. ann. Petr. Greg. Tholos. in Syntag. Jur. l. 36. c. 30. n. 16. add. Cuj. ad C. b. t.*

*Cura debet
geri, ne fru-
menta cor-
rumpantur.*

§. XII. Quodsi forsitan, ne quid ex hac parte a nobis omitteretur, corrumpi cœperint frumenta, præfecti nostri solliciti esse debent, ut invicem misceantur frumenta. *l. 1. C. de cond. in publ. horr.* quod alias prohiberetur est, præcipue vero iis incumbit illico curare, apocham assignationis sibi fieri, ex qua constabit, quo titulo & in quem usum illata frumenta distributa sint. *L. 6. c. d. suscept. Præp. Perez. adc. c. 1. n. 12.* Præterea ut omnibus suspitionibus via præcluderetur, oportebat decem primates aut tribunos attestari, unumquemque militem a suo erogatore par-

partem sibi debitam accepisse, quæ gesta intra tres menses ad scriinium deferenda. *L. 16. §. 5. C. d. Erog. milit. ann. Brunn. ad C. b. t. n. 32.* Hinc si distulissent erogationem, eo ipso cingulo dignitatis privabantur & erogationis curam magister militum ad alium transferebat. *d. l. 16. §. hoc etiam.* Imo si lis super annona inter militem & actuarium exorta sit; ea summarie pro profitis sanctis Evangeliiis decideri jubetur vid: sæpius allegat. *l. 16. §. 1. C. d. Erog. mil. ann.*

Lis inter militem & actuarium decidenda.

§. XIII. Breviter, antequam ad alia progrediamur, id adjicere lubet, istos præfectos atque susceptores plurima privilegia habuisse, ita enim filii ipsorum, in eorum, cum diem suum obiissent, locum succedebant. *L. 5. C. d. Cohort.* Quod ex nulla alia ratione factum est, quã ut eos hoc modo ad majorem fidelitatem obstringerent. *Corv. ad C. t. d. Cohort.* His & decima quinta pars copiarum dabatur. *Nov. 130.* Sicut & aliarum rerum susceptoribus certam partem cedere deprehendimus. *l. 9. C. d. Suscept. conf. Gothofr. ad l. 11. C. d. Erog. milit. annon. sub lit. 4.* nec non immunes erant, quo minus ad testimonium perhibendum compelli possent. *l. 19. ff. d. Testib. conf. Dn. Menk. Patronus & Præceptor meus omni honoris cultu venerandus. in Tr. Synopt. ad Pand. t. d. Testib. p. 332.* Quibus privilegiis indigni judicabantur, si negligentes in officio esse cæperint. *L. 10. C. d. Ann. & Tribut. Menoch. Conf. 263. n. 14.* licet istiusmodi officiales non præsumantur esse negligentes. *L. 2. C. d. Offic. Civ. Jud. Mascard. d. Probat. Conc. 1093. Menoch. Conf. 1205. n. 48.*

Privilegia præfectorum.

§. XIV. Cum itaque de iis in §. præcedentibus egerimus, qui curam provisionis in se susceperant; jam factis commode quæritur, quisnam ad provisionem militarem

Quinam conferre debent ad provisionem?

C

rem

rem contribuere debet? Regulariter vero omnes ad onus istud ferendum adstricti sunt; cum enim in subditorum salutem à Principe bella gerantur, aequitatis quoque est, ut in mediis ad finem belli obtinendum spectantibus suppeditandis non difficiles sunt. *C. non debet 22. d. Regal. in 6.* Onus enim quod omnes tangit ab omnibus est sufferendum. *C. Si compromissarii §. porro de Elect. in 6. l. 52. C. d. Decur.* Ubi dicitur: Non debere unum aliquem solum gravari oneroso munere, Si & alii suppetant. Quod tamen saltem ad supremam necessitatem & reipublicae salutem atque tutelam restringendum est. vid. *Grot. d. Jur. bell. & pac. l. 2, c. 2. n. 6. seq.* Nulla enim in re majus principes populorum incurrant odium, quam si eos nimis gravare coeperint oneribus. *fac. Nov. 130. in praefat.* Quapropter quoque in dignitate constituti non sunt immunes. *Das sie nicht zur Miliz das ihrige contribuiren.* Ab oneribus enim istiusmodi nulla excusare solet dignitas *L. obsistere. 9. §. 5. C. d. Annon. & Tribut. Gail. l. 2. Obs. 52. n. 11. Emenck. d. Privileg.* Nec adversatur nostrae sententiae. *L. Maximarum C. d. excus. min.* utpote quae loquitur tantum de personalibus & sordidis *Brun. ad C. T. d. Ann. & tribut. ad l. 9.* Secus tamen sentiendum de Nobilium bonis, ex quibus servitia equestria solvunt. *Mev. Part. 4. Dec. 106. Tiraquell. d. Nobil. c. 20. n. 165. seqq.* Vid. Autor. *Des rechtlichen Bedenkens über die Frage: ob die von Ritterchaft wegen ihres Adelsstandes einige Privilegia vor andern Land: Ständen / sonderlich denen von Städten in contributionibus zu präzendiren? Quæstio hic haut incommode instituenda. An servitia Feudalia Die Ritter Pferde in natura aut pretio interveniente præstari debeant? Regulariter vero omnino statuendū est, in natura sisti debere; cum aliud pro alio non sit solvendū*
Dn.

Dn. Stryck. *Exam. Jur. Feud. c. 18. qv. 26.* nisi necessitas reipublicae id exigat. Rosenth. *c. 8. Concl. 23. n. 13. lit. G.* aut Dominus directus pretio acquiescere velit, qui si praesupponitur, debent solvere certam pecuniariam indictionem, quae nomine hostenditarium. German. **Herren Steure** insignitur *2. F. 40. j. 2. F. 54. ibi inducta. Iter. d. Feud.*

Imp. c. 21. L. 1. sequ. Rittersh. In-P. I. F. l. 2. t. 1. qu. 31. seq. Matth.

d. Afflict. Dec. 252. n. 3. In Provinciis Saxoniae Elect. Vasalli *Vasalli in Saxonia servitia redimere possunt.* pecunia certa servitia militaria redimere solent, quae pensio donativum aut Praesent-**Gelder** nuncupatur conf. *Dec. elect. Nov. 31.* Sed quid in circulis in hoc puncto in usu sit, apparet ex Recessu circulari Bilefeldensi *d. Ao. 1682.*

Ubi liberum reliquitur statibus **Ihr Contingent an Mannschafft oder am Geldt zultsefern.** Quid olim obtinuerit, cognoscere licet ex *Rec. Imp. 1522. t. 9. und was sie zu.* Nec non *R. J. 1555. §. ferner 79. add. Disp. Dn. Praesid. de Milit. Circ. c. I. §. 11.*

§. XV. Nec forenses a collatione ad provisionem immunes sunt *L. un. c. d. Vacat. mun. publ. Steph. Brand. Vol. 3. Cons. 57. Carpz. l. 4. R. 42. n. 8. Rosenth. d. Feud. c. 5. Conc. 80.* in primis si in libro aestimi seu catastro civitatis descripti sint. *Mev. Part. 8. D. 96. n. 1. Myns. l. 5. O. 22.* Per Catastrationem enim quasi contrahitur obligatio personalis & realis *L. 4. C. d. Agric. & censf. Richt. Dec. 70. n. 49.*

ubi *praesud.* nec ii quidem pro exemptis haberi possunt, qui rescriptum a Principe consequuti sunt. *l. 6. C. d. Ann. l. 3. C. d. Prec. Imper. off.* Quod tamen limitari debet, nisi princeps clausulam: *Ex certa scientia, addiderit. Perez. ad C. c. t. d. Annon. n. 31. conf. Brunn. ad L. 4. & 6.* Hodie vero in Imperio a Domino ratione territorii sui immunitas concedi potest *J. P. O. & M. A. 8. §. 1. l. un. C. d. qui a Principe*

Vacat. add. Ziegl. *d. Jur. Maj.* l. 2. C. 2. §. 44. 45. Multominus vero Magistratus municipalis aliquem eximere potest. Menck. *in Tabb. ad Pand. t. d. Jur. immun.* licet differat Zahn. *Ichograph. Mun.* 165. Non obsistit l. 1. C. d. *Decret. Decur. sub immun.* utpote quæ singulare privilegium ordini municipali concessum refert. Dn. Menck. *c. loc.* Quod si Notarii falsum instrumentum immunitatis a provisione militari conscripserint, flammæ supplicio afficiendi sunt L. 1. C. d. *Immun. nem. conc. conf.* Brun. *ad b. l. n. 1.* Quæ pœna licet hodie ab usu recesserit, alia tamen satis gravi coercendi veniunt. l. 2. ff. *ad l. Jul. Majest.* Menoch. l. 2. *arbitr.* 7. 2. 582. n. 2. Quomodo vero hæredes post mortem debitoris ad satisfaciendum obligati sint, apparet ex l. 7. ff. *d. Publ.* Klock. *d. contrib. c. II. n. 180* Quid vero de consuetudine statuendum? An ea aboneribus militaribus immunitatem inducere potest? Quod asserendum putamus nixi autoritate R. I. *d. An. 1442. §. Wie wohl in den jüngsten ibi: Alten gebrauch nach Christ. Dec. 141. n. 4.* Georg. Mundius *d. Muner. & honor. c. 6. n. 78.*

Quid circa
Clericos ob-
tineat?

§. XVI. An vero Clerici & Personæ Ecclesiasticæ immunes esse debent? hic disquirendum erit. Cum vero illæ exclusæ sint ab omni onere occasione bellorum imposito per *Instr. Pac. Ofnabr. art. 7.* hoc privilegio quoque frui debent, ne, si ejusmodi oneribus graventur dignitas sacerdotum exenta confundatur, uti loquitur Imperator in l. 7. c. d. *Episc. & Cler.* add. L. ult. C. d. *Excus. mun.* Carpz. *Consst. l. 1. t. 7. Dec. 123.* add. *Chursl. Sächs. Ritzen Ordnung v. von Immunitäten §. darneben sollen.* Quos propterea etiam specialiter excepit Sereniss. Elect. Saxon. Joh. Georg. IV. *in Ord. milit.* Hoc vero tum non procederet, si Dominus territorii specialiter constitueret, ut

ut ne quidem personæ ab hisce & similibus oneribus alias privilegiatæ hoc casu sint exemptæ, veluti apparet ex Potentissimi Polon. Reg. Frid. August. *Rescripto dat in Râysers Carls Bad. d. 20. Maji. 1695.* Nec minus se oneri huic subijcere debent, si maxima urgeat necessitas, ita ut Laici soli impares sint impensis exsolvendis c. 4. § 7. X. d. *Immun. Eccles.* ibique Gonzalez, Tellez, j. Mev. 7. *Decis.* 144. n. 3. *seqq.* Alias limitationes prolixè deductas vide apud Excellent. Wildvogelium in *disp. d. Salgamo. c. 2. §. 18. 19. seqq.* Plura quidem de personis hic loci monenda essent, cum vero in sequent. Cap. ex instituto has quæstiones ventilare animus sit, lectorem eo ablegare volumus, vbi, quid de Professoribus, creditoribus antichreticis aliisque personis hac ex parte statuendum sit, occupati erimus.

§. XVII. Sed quisnam ad militiam imperii ea suppeditat, quibus necessaria provisio fit? Eam vero curam Imperatoris & Statuum esse, extra Controversiam positum est. Legi hic loci merentur verba ex recessu Imperii Wormatiensi de Ao. 1521. Item haben. Verba sic se habent: Haben wir ihnen den Ständen/ und sie wiederum mit uns vertragen und vereiniget/ daß einen Keyßigen in diesen Zug den Monath nicht über zehen Gûlden auf sein Pferd/ und einen Fuß Knecht nicht über 4. Rheinische Gûlden für Soldt/ Kost und Schaden gegeben werden sollen. Cum qua amice conspirat R. A. zu Regenspurg de Anno 1551. §. und haben wir. Nec non R. A. zu Augspurg de Anno 1566. §. und haben. Licet nonnunquam statuum tantum mentio injiciatur, cujusrei exemplum adduci potest ex R. I. zu Augspurg de Anno 1530. Fürsten haben sich. add. R. A. zu Speyer de Anno 1544 §. Und wie wohl. Ac proinde civitates quoque imperiales ratam suam conferre tenentur; Multa notata digna colligere licet ex Londorpü *Tom. V. act. publ. fol. 17.* Ibi de inopia

Quid in militia Imperii obtineat?

pia sua, ad quam redactæ essent, conqueruntur; ne tamen plane a contributione se eximant, pollicentur, se tantum ad exercitum conferre velle, in quantum præsens rerum suarum status id permitteret. Vid. etiam *Der Churfürsten und Grände des Reichs mehrmahlig überreichtes Gutachten in puncto militia & contributionis an Ihr. Käyserl. Majestät. Dn. Præf. ie Disp. d. Milit. Imp. C. 4. §. 6.* Quid vero si Status contumaces sint quo minus mitant suam quotam *Ihr* Contingent? post binam denunciationem citandi sunt ad dicendam rationem, quo facto si persistant in contumacia, ipsos sumtus & damna solvere oportet, & insuper duplum loco poenæ in die *Kriegs-Casse.* Vid. *Conclus. Imp. von der verbesserten Executions Ordnung. d. Ao. 1670. C. XI.* Conf. hic iterum supra laudata *Disput. Dd. Milit. Circul. cap. 4. §. 6.*

Quibus provisio debetur.

§. XIIX. Cum ergo constet, & quinam provisioni militari procurandæ præsent, & a quibus in eum finem aliquid conferri debeat, nunc accuratius quoque disquirere liceat, quibusnam provisio ista competat. Militibus de ea prospiciendum esse, certum est, qui innumerum militum relati fuere. *l. 42. ff. de Testam. milit.* An vero voluntarii milites eodem beneficio fruantur, sub incudem Disputationis haut immerito revocandum? Multi & quidem gravissimæ autoritatis Dd. hic contrariam sententiam amplectuntur ex sequentibus rationibus, quia nimirum isti voluntarii milites cum tyronibus comparandi sunt, qui militis nomine haut venire solent. *l. 42. ff. d. Testam. milit.* quibus 2) accedit, quod plerumque tales onerosi reipublicæ esse soleant, nec unquam matriculæ militari inserti fuerint. Carolus a Mansfeld. *Mag. Milit. tr. 2. p. 2. c. un. §. 8.* hinc quoque 3) tempore nostro satis rigoroſe interdictum fuit, ne istius-

An voluntarii?

istiusmodi homines se immiscerent. vid. Königl. Maj. in Dennemarck Kriegs- Articul-Brief Christian. IV. Bey keiner Compagnie sollen einige Volonteur Pferde oder Volck als gemustert und in Dienste ist/ zugelassen werden. Sed his non obstantibus omnino voluntariis idem privilegium tribuendum esse pervasus sum, cum non modo utilia officia sæpius reipublicæ præstent, sed etiam sub nomine militum veniant Petr. Gregor. Tholof. in *Synt. jur. univ.* l. 19. c. 3. n. 23. præsertim cum in Imperio quoque id sancitum sit, ne excludantur. vid. Neuter Bestallung Maxim. II. de Ao. 1670. §. 39. & novissime die Disciplin Puncten welche von des Herrn General Lieutenants Marggrafen zu Baden Hoch Fürstl. Durchl. verfaßt / und bey der Militz am Rhein publicirt worden. apud Sebast. Gruben in seiner heutigen Kriegs Disciplin p. 2. p. 50. Dergleichen saulen alle Fouragiren von den General Stab Commissorial, Proviant, Volontairen und andern außer denen Regimentern stehenden Soldaten in Kriegs-Dienste/ welche nach der Artillerie in souragiren sich gleichfals reguliren sollen. Absentibus vero provisionem non deberi, satis luculenter exinde constat, quia nemini licitum erat tempore expeditionis discedere, ita ut ii quoque, qui militibus licentiam discedendi Germ. einen Paß. concedebant? graviter punirentur. L. 1. C. d. Comment. Si vero eo tempore id fiat, quo ipsorum usus non adeo necessarius est, omnino pro præsentibus haberi debent l. 1. ff. de re milit. l. 9. C. d. proxim. sacror. serin. Modo tempus commeatus non excedant. l. 3. §. si ad diem l. 14. in pr. ff. de re milit. Petr. Surd. Conf. 42. n. 2. seqq. Cum istis consentit Ordin. Gallic. milit. ar. §. 1. 509. Das die Lebens Mittel sollen gegeben werden denen so gegen wärtig und effective auf den Fuß. J. Elect. Brand. *Edit. mil.* §. 4. Ita quoque mi-

militibus aegris & adverſa valetudine laborantibus id non denegari poteſt. *a l. 4. §. 5. ff. d. ſtat. liber. Abb. in C. I. X. d. Cler. egrot. Benigne de hoc caſu diſpoſuit Ferdinand. in Art. Briefe §. 68. Verb. oder ſonſt frantz werbe/ ſoll ſeine leiſbes Befoldung doch ihren fortgang haben.*

Quinam hodie cum domesticis comparantur. §. XIX. Domesticis & Protectoribus, qui hodie comparantur cum iis, qui Germanice dicuntur: **Die Leib-Garde**; eadem proviſio, ſicuti aliis militibus debetur; cum enim vitam ſuam bellicis periculis exponant, iniquum eſſet, ſi quoque non iisdem privilegiis gauderent; ſpectant huc tituli *Cod. d. Domeſt. & Protect. De Caſtrenſ. & Miniſterian.* Nec non huc referri debent **Die Cadets Grand Mosquetairs**, quorum nomina hodie ſatis ſuperque nota ſunt. *Conf. Perez. in C. t. de Domeſt. & Prot. n. 1.*

Non debent ab uno numero ad alium transferri. §. XX. Quid vero? an iis quoque debetur proviſio, qui ab uno numero ad alium transferuntur? expreſſe id negatur *in L. 14. C. d. re milit.* niſi conſenſus principis accedat *C. 5. X. d. Translat.* quia honoris augmentum non ambitione ſed labore quaerendum Chriſtin. *Dec. 136. n. 4. Brunn. ad C. t. d. re mil. n. 4. & 5.* ac proinde quoque à proviſione exſulare debere ſtatuendum eſt; licet vero hoc hodie non amplius attendatur, prout oſtendit Dn. Praef. *in Annot. Man. ad tit. 36. qu. 4. Mem. Cod. Brunnem.* hanc rationem ſubjiciens: *Indem ſie nunmehr bey allen Regimentem gleiche exercitia haben.* Nihilominus tamen ex hac parte omnibus fraudibus via praeccludenda eſt, cum ſæpius accidere ſoleat, ut unus duplicem perſonam repræſentare, ac proinde duplex ſtipendium duplicemque proviſionem accipere velit. Quemadmodum enim in ſpirituali militia non licet uni habere duas prebendas *Cap. 7. §. 14. X. de Prabendis. Chriſt. Decif. 134. n.*

134. n. 25. seqq. Ita quoque in legibus Justinianæis technis istis obviam itum fuit in L. 5. C. qui militar. poss. vel non: verb. Interdicendis in commune cunctis binis pluribusve militibus. j. L. ult. C. c. tit. Optime huc referri possunt verba Livii: *Unus duos simul magistratus præferim Curules gerere aut administrare non potest. Lib. 12.* Quæ cum ita sint; nec provisionem præterdere possunt, quod expressis verbis constitutum fuit in der Königlich Franckischen Kriegs-Ordinance hîce verbis §. 7. Demnach die Verpflegung einzig und allein zu Unterhaltung der Soldaten/ und nicht daß die Officirer und Knechte einigen Gewinn damit treiben sollen angesehen ist; so wollen seine Königl. Majestät, daß kein officirer für sich und seine Pferde mehr Verpflegung nehme/ als in Ansehung einer Charge, wenn Er auch gleich viel Chargen hätte/ bey Strafe/ so diejenigen verdienen/ welche andern unbilliger Weise abdringen und appressen 2c. Præcipue vero cavendum est a ducibus militibus, ne animo stipendia militum intercipiendi alios ad numerum explendum surrogent, qui vere milites non sunt. Audiant potius, quid statuât Justinianus in L. fin. §. unumquemque C. d. offic. præf. Præt. afr. magis enim debent duces & tribuni supra deputata sibi emolumenta secundum labores suos de nostra largitate remunerationem sperare, & non de comæatu militum vel de eorum stipendiis sibi lucrum acquirere. Germ. Daß sie bey der Compagnie keine blinden haben sollen. Satis gravem pœnam dictatam deprehendimus ab Imperatore Maximiliano art. 47. 48. & 49. Articul Brieffe: Es soll in der Musterung ein jeder bey seinen rechten Tauf und Zunahmen auch die Stadt/ darinnen oder babey er am nechsten gebohren ist/ nennen und einschreiben lassen. Es soll keiner Vortheil oder Betrug gebrauchen und jemand dazu helfen rathen oder fördern damit

D

Wir

mir und das Heil. Reich mit unbilligen und unzulässigen Soldt beschwehret und betrogen werden/ wie das beschehen mag oder kan/ bey jedes Eydt oder Pflichten. Huc quoque pertinet, Chursf. Durchl. zu Sachsen Art. Brief *art. 31.* Es soll sich in der Musterung. addat. das Chursf. Brandenbr. Krieges-Recht: *tit. 16. art. 79.* Quenam poenae hoc scelere admisso cum ducibus bellicis tum militibus ad numerum explendum surrogatis denen blinden infligenda veniat, constat ex supra *cit. Ord. Gall. Milit. §. 51.* Weisn auch *re. Cui adde jus milit. Suec. t. 20. von der Musterung art. 91. & seq. Holland Rr. Ord. art. 69. & seqq. conf. Fritsch. Exerc. V. d. delict. Milit. §. 56.*

*Hereditibus
militum
quoque de-
betur pro-
visio.*

§. XXI. Non abs re fore puto, cum quaestio hic loci instituat; quid tunc obtinere debeat, si forte fortuna miles, antequam annonam sibi debitam acceperit, diem suum obierit? Hic videtur quidem primo intuitu respondendum esse, heredes eam non praetendere posse, cum favor militiae non possit egredi personam; cessantibus vetera officii militaribus, cessare quoque debent emolumenta; accedit, si miles sibi debitam provisionem elapso anno per negligentiam non petiisset, id postea illi non concedebatur petere sed fisci commodis vindicabatur. *l. fortissimi 6. C. d. erog. milit. ann.* Quicquid tamen sit, moriente milite omnes pecuniae, quae mortuo in eum usque diem debentur haeredi persolvendae secundum divalem constitutionem. *l. jubemus 16. C. eod. j. l. 14. ibid.* Quapropter quoque necesse erat, ut ab haeredibus indicia (Proba vocabant) exhiberentur. *conf. Godesc. Stewec. Comment. ad l. 3. Veget. p. 257.* ubi sequens Ammiani locus allegatus fuit: *Annonae militaris offerebantur judicia, ut ipsi nominant proba & animalia publica monstrabantur. L. 12. sub fin.* Sed a quonam accipiebant illa judicia? ab iis, nisi opinio me fal-

fallit, qui rationes militum tractabant; quos Vegetius librarios vocat *l. 2. c. 7.* Actuarios appellant Imperatores in *L. 16. C. d. Erog. milit. Annon.* Ceterum militum nomen non mereri, calones pueros & reliquum genus fruges consumere natum, hinc nec annonas iis præberi deberi, cum a militia amandari debeant, prolixius demonstrabitur alia occasione.

§. XXII. Hæc de iis, qui curam gerunt provisionis, nec non, quibus ea debetur, jam despiciendum erit, *Quid nam militibus tribuendum sit.* quid nam sub nomine hoc præberi debeat. Sane militi Romano præter necessitatem nihil quicquam tributum esse, evincunt ea, quæ adducit Perez. *ad Cod. T. d. Erog. ann. mil. n. 2. 3.* Omnia huc pertinentia quasi uno adspectu sistere nititur Fronsberg. *in der Kriegs Ordnung L. 5. Operæ pretium quoque erit adire die Französische Verpflegung und March Ordnung. art. 1. 2. & seqq. add. art. 4. der Reuier Bestallung conf. Disp. d. trans. mil. Dn. Præs. membr. 2. Sect. 4. num. 12.* Prius vero notandum erit, prudenter in Jure Civili prospectum esse, ut milites in accipienda annona modesti sint, citra querelam enim provincialium ali debent, nihilque præter legitima stipendia exigendum est. *Nov. 130.* hinc Cœnaticorum nomine milites nihil penitus a Provincialibus accipere debebant; Illos enim oportebat commoda sua, quæ in annorum perceptione adipiscuntur, accipientes extrinsecus detrimentis neminem afficere, veluti expresse sancitum in *L. 3. C. d. Erog. mil. ann.* Hoc probe contra milites nostri temporis notandum putat Christin. *V. 5. Dec. 193. n. 10. & Perez. ad C. d. Erog. n. 10.* quippe qui omnes humanitatis leges transiliunt. Lucas de Penna *ad L. 5. & 6. C. d. t. Rol a Valla Vol. 1. Conf. 66. n. 2. 10. 58. seq.* Idem quoque Penna *ad L. 5. C. d. met. & epid.* scribit hæc leges valde quidem esse pulchras & bonas, sed ob neglectum justitiæ & militum nostrorum nequitiam

tiam male servari. Sed haud immerito Manzius ad hæc verba Pennæ exclamavit: *O bone Penna, quid scripsisset tua penna, si modernos vidisses milites qui extorquent, non petunt.* &c. Thesaur. l. 1. qv. for. 93. n. 11. p. m. 481. Sed quid consilii, ut ex hac parte impetus isti effrenes cohibeantur? Puto vero optime medelam afferri posse, si attendamus ad modum, quo militem suum Romani aluerint. Quemadmodum vero sub verbo victus ex Ulpiani interpretatione. l. 43. ff. de V. S. Continentur non tantū quæ esui potuique inserviunt, quæque ad vivendum homini necessaria sunt, sed vestes etiam & cetera, quibus tuendi corporis nostri gratia utimur. l. 44. ff. d. V. S. vid. Paul. de Citadinis de Jure Patron. P. 6. art. 4. n. 10. conf. Joh. Gœddæus add. l. 44. ff. d. V. S. Ita etiam militibus de his omnibus provideri debet l. 1. C. Theod. d. Vest. militar. Quapropter annonarum appellatione venire vestes, notat Jacob. Gothofr. ad d. L. 1. C. Theod. Militarium vestium meminit & Vegetius l. 2. c. 19. Nec aliquibus, inquit, milites instituti deputabantur obsequiis, nec privata iisdem negotia mandabantur, siquidem incongruum videbatur Imperatoris militem, qui veste & annonâ publica pascerebatur, utilitatibus vacare privatis. Quæritur, an quoque arma ad provisionem pertineant? Quod affirmandum omnino, cum militia consistere nequeat, nisi miles armis instructus fuerit. Quemadmodum enim libri studiosorum victus nomine contineantur, ut ex hac ratione a Gabella immunes habeantur. Ziegl. d. Jur. Maj. l. 2. c. 9. §. 3. Licet contrariam sententiam rueratur Regner. Sixtin. de Regal. l. 2. c. 6. n. 134. ita quoque decidendum est ratione armorum militum, quæ olim militiæ adeo propria fuere, ut Justinianus contra L. 2. ff. ad L. Jul. d. Vi Public. privatis usum armorum interdixerit per Nov. LXXXV. ita ut & fabricenses, qui arma publico ar-

Ca
Vestes quo-
que debentur.

An arma
huc perti-
nent?

amentario non inferrent, sed intra privatos diftraherent, suppliciiis subijci, & emtoribus sine refusione pretii arma auferri, publicoque vindicare juberet. vid. Dn. Tabor. *d. Jur. Armor. c. 2.* Vestes vero militi, deberi extra controversiam positum est, & satis egregie hac ex parte prospexit *tot. tit. C. d. Vest. militar.* Ut vero illæ Vestes suppeditarentur, hoc intuitu certus canon inferrebatur *l. i. c. tit. & fortissimis militibus pro ea pretium nonnunquam solvebatur. l. 3. & 4. C. eod. ibid.* Cujac. Licet vero olim militibus vestes darentur sine stipendiorum deminutione. vid. Plutarch. *in Vit. Grac.* hoc tamen hodie aliter obtinet, cum eas a Præfectis militum comparari & ipsis in stipendium imputari videas, id quod bona fide faciendum, ut reliquum necessariis alimentis sufficiat, monitum fuit a Feltmann. *Resp. Milit. 4. n. 29.* qui citatus a Dn. Menck. *in Tabul. Synopt. ad ff. t. d. re milit.* In imperio ex hac parte nihil intermissum est, quod belli administrationi præjudicium adferre possit, cum lege publica cautum sit, ut miles bene vestitus & rebus omnibus ad bellum necessariis instructus sistatur. *a l. 18. ff. d. Oper. liberr. Reichs: Abschied zu Augspurg d. Anno 1530. §. Demnach soll sich jeder Chur Fürst. Fürst und Stand mit seiner Anzahl Kriegs-Volk zu Ross und Fuß mittler Zeit also und dermaßen geschickt und bereit machen/ daß er alsdann sein Kriegs-Volk/ wie oben gemeldet wohl gerüstet auf Zeit und Wahlstatt / so durch den Obersten Hauptmann und Kriegs-Rathe ernannt werden/ unverzüglich schicken/ und derhalben an ihm kein Mangel oder Schümniß erscheinen lasse. Conf. Reichs Absch. zu Speyer d. An. 1542. §. Wannun aber ic.*

§. XXIII. Ut vero omnibus militum querelis occasio præcinderetur; opera adhibebatur, ne in portione debita ipsis assignanda mora necceretur, propterea militibus nonnunquam solatii loco aliqua pecunia

Mora debet evitari in provisione.

stipendio imputanda prærogabatur. *l. 16. C. d. Erog. milit. ann. l. 1. C. d. re militar.* Actuarius eam tempore erogationis recipiebat, & exacto in singulos solidos tremissem i. e. solidi partem tertiam loco interesse pacisci licebat. Corvin. *ad Cod. d. t.* Imo fiebat hujus militaris annonæ distributio secundum præscriptum dierum ordinem *l. 1. c. t.* & quidem per capita *l. 6. c. t.* sed nostro quoque tempore salubres sanctiones prostant, ut justo tempore militibus stipendia solvantur, ne vero ii, qui prærogationem faciunt, damnum subeant; Sereniss. Elect. Brandenb. *in jure milit. art. 83.* ita disposuit: der seinen Reutern und Soldaten etwas fürstreckt / und die Bezahlung wieder begehret / der soll es unsern Commissarien anmelden / die die Schuld also abziehen sollen / daß der Soldate gleichwohl Unterhalt habe / und unsere Dienste nicht gehindert werden; idem quoque expressum fuit in den Schwedischen Kriegs Recht *art. 104.* Bene itaque à Joh. Jovian. Contano *l. 5. d. Obedient Cap. fin. m. p. 90.* dictum fuit tria præcipue esse, quæ militem ad servitia militaria ineptum imo rebellem redderent.

- 1) si duces negligentis disciplinæ militaris existerent.
- 2) si milites otio torpere finerent. Præcipue vero 3)
- 3) si ipsis stipendia justo tempore non solverentur, hinc enim proficisci furta latrocinia & homicidia. Nihilominus tamen sedulo cavebatur, ne milites hac benignitate abuti inciperent, cum nulli eorum pro annonis, quæ in provincia delegabantur, repudiata ad tempus specierum copia & inopiæ occasione captata, pretia liceat postulare, ita ut si quis propter anni abundantiam suscipere oblata neglexerit, & postea impositis pro necessitate rerum pretiis repudiata taxaverit, neque id, quod contra legem expetit, exigere neque; id, quod

affimulaverit accipere, consequi ipsi liceat, prout verba habent *in L. 7. C. d. Erog. milit. annon. ubi Gothofr. lit. K.*

§. XXIV. Sed quid an licebat militi pro annona assignata pecuniam exigere, quod adærationis nomine juri cognitum? Respondere nobis liceat ex jam antea alegata *l. 7. C. d. Erog. mil. ann.* in negativam sententiam; rationem hujus afferti allegare non adeo difficile erit, cum non tantum favor provincialium, quibus ut plurimum annonæ quam paratæ pecuniæ, quam nemo in promptu habere præsumitur *a l. 2. C. d. Usur. rei jud.* facilior præstatio Dn. Stryk in *Dissert. d. Trans. mil. m. 2. §. 4. n. 11.* Sed ipsorum quoque militum emolumentum id suadere videtur, ne post annonam repudiata, pecunia profusa, utroque demum destituti rapaces incolarum bonis immittant manus, vel egestate enerventur. Burger. *Obs. 7. P. Mil. C. 1. Ob. 72. & Petr. Surdus t. 4. qu. 7. n. 1. § seq.* conf. Jacob. Gothofr. *ad l. 5. C. Theod. d. Vest. milit. n. 1.* De Galba quoque memorat Svetonius *cap. 7.* inter severitatis ejus exempla: *Militi, qui per expeditionem annona arctissima residuum cibariorum tritici modium centum denariis vendidisse arguebatur, vetuit, simul atque indigere cibo cœpisset, a quo quam opem ferri, & is fame extabuit.* Confirmant mentem meam verba articuli 1. *Der Französische Krieges ordinance de Anno 1665.* Es verbieten ihre Königl. Maj. allen ihren Kriegs Bedienten den ihnen gelieferten Proviant zu verfauffen oder sonst zuvereffern und zwar den Officirern bey Straffe der Casirung und degradirung / der Soldaten aber zu Roße und Fuß bey Straffe der Galern, wohin sie so fort geschickt werden sollen. Nec minus illis quoque pecunia infligenda erat, qui annonam emere sustinebant a milite; ita ut si quis hoc fecerit, qui esset honestioris for-

fortuna, bonorum confiscatione multaretur, sin abjectioris, capitali supplicio afficeretur, uti ex uno & altero testimonio probare nititur Corvin. *ad Cod. t. d. Erog. mil. ann.* huc spectat tenor sequentiam verborum, Der Königl. Französische Krieges, Ordinance *cit. loc.* So soll auch der / welcher den Proviant verkauffen würde / so fort 1000. Französische Gulden Straffe geben / und der Bürger welcher den Proviant gekauft / zum erstenmahl in das Hals-Eisen / zum zweyten mahl ausgestrichen werden. Si vero necessitate urgentissima id exigente pretium locoannonæ solvendum sit, ea a Præfecto Prætorio taxanda erat. *L. 15. Cod. d. Erog. mil. ann. Brunn. c. 1.* Imo ad eum modum adæratio fieri jubetur, quo species in foro distrahuntur publico. *l. 2. C. d. Erog. milit. vid. Perez. C. l. 12. t. 38. n. 17. add. DD. ad l. 63. ff. ad L. Falcid.*

*Non propria
autoritate
extorquea-
tur provisio.*

§. XXV. Istud vero intactum nullo modo prætermittere possumus, quod miles ea quæ sustentationi ipsius inserviebant, non propria autoritate arripere deberet, sed eum expectare oporteret, usque dum necessaria vitæ subsidia ipsi porrigerentur. Hinc eo casu non modo duplum extorquens restituere jubebatur. *c. 3. §. 5. Nov. 130.* sed & propria autoritate effrontem repellere licebat. *Tholof. d. Rep. L. 11. c. 7. n. 41.* nec adversatur huic asserto. *L. 14. c. d. Jude.* quæ vindictam privatam cohibitam cupit. *L. 5. j. d. Injur. l. un. C. d. Famos. libellis j. Ord. Crimin. art. 110. Covarr. Var. Res. l. 1. c. 11. n. 7. Mevius Part. III. Decis. 357. Sand. l. 5. t. 8. d. 6.* cum vindicta privata autoritate publica concessa contra legem minime impingat. *l. 29. §. 1. ff. ad L. aquil. j. l. 22. ad l. Jul. d. Adult.* præsertim cum jus naturæ quoque libertatem concedat, injustam vim continuo a se propulsandi. *l. 7. §. 2. ff. quod si aut clam. l. 3. ff. d. Iust. & Jur. Tuscb. L. II. C. 213.* Nec enim crimen ali-

aliquod pertimescat, cum sibi ultionis suæ arbitrium sciat esse concessum *L. s. C. d. metat. j. l. s. C. d. Execut. & Exact.* Nihilominus propriæ autoritati militum aliquid indulgendum esse existimo, si dolo aut ignavia magistratus loci milites non invenerint annonam; quod tamē sub hac restrictione Dn. Stryk. in sæpius laudat. dissert. *d. Trans. milit. m. 2. §. 4. n. 10.* tantummodo admittit: *Ut hoc casu non singulorum res involent, sed potius manus ad universitatis bona extendant. arg. l. 1. §. quod si ff. quod cuj. univer. nom. Baldus Vol. 5. Cons. 410.* Id quod Serenissimus Elector Brandenburgicus intendisse videtur, cum in *art. 8. Der Chursf. Brandenb. March. Ordnung* his verbis usus fuerit: *Das daran kein Mangel sey. Notata digna sunt verba, quibus milites ad modestiam adhibendam sedulo admonentur In den Obersächsischen Kriegs artic. Briefe art. 11. Ob sichs aber begeben / daß der Proviant nicht eben zu bestimter Zeit vorhanden / oder auch gewisser Hinderung wegen nicht also fort ausgegeben werden könte / sollet ihr euch deshalben nicht rottiren / Geld ausrufen / oder andern Ungehorsam und Rebellerey anstifften / sondern Geduld und Bescheidenheit gebrauchen / und schulbige Herren Dienste einen Weg als den andern gebührend verrichten / oder als Meuterer an Ehre / Leib und Leben gestrafft werden. add. Chursfürstl. Durchl. zu Sachsen Kriegs Brief. art. 8.* Nobis hæc tanquam generaliora adduxisse sufficiat.

CAP. II.

De

PROVISIONE MILITUM

IN HYBERNIS.

E

§. Cum

§. I.

*Connexio-
ne ostendit,
& de provisi-
one militis
transcunctis
remissive.*

CUM huc usque egerimus de Provisione in gene-
re, nunc ordo nos devolvit ad provisionem, quæ
militibus in hybernis necessaria est. Equidem
antequam in hyberna perveniant milites, inter-
dum transeundi sunt fines vel proprii, vel aliorum Prin-
cipum, inde ante de provisione militis transeuntis non-
nulla dici oportebat. Verum cum ea, quæ huc pertinent,
fatis fute explicata sint *in disputatione Dn. de Schmettau
de Transitu militum Sect. III. & IV. quæ extat Vol. I.
Disp. Dn. Præsid. ea repetere brevitati studentes, tempo-
reque exclusi, sponte supersedemus, satis habentes in-
dicasse, unde Lector harum rerum avidus pectus suum
exsaturare queat.*

*Hospitatio-
nis necessitas.*

§. II. Extra hyberna perpetuo versari milites fri-
gus bello minime opportunum vetat. De hospitiiis er-
go militibus providendum esse, nemo non videt, po-
stulat enim hoc jus & æquitas, ut eos, qui vitam suam
Saluti Reipublicæ consecrarunt, a frigore, aliisque com-
modis, quæ hiemale tempore comitari solent, absumi non
patiamur. Vide sis *Julianum Imperatorum omnium
doctissimum. ep. 39. ad Maxim. philosoph. Alexandrum ab
Alexandro Die Gen. l. IV. c. 10. Antiquus fuit Romano-
rum mos, ut milites sæpius non in oppida ad hybernand-
um in iis deducerentur, sed arctissime in castris de-
tenti sub pellibus intentoriis latitare tenerentur. Conf.
Rosin. Ant. R. l. X. c. XI. sqq. primum Postumium singu-
lari inductum odio Prænestinis hospitia imperasse, ex
Livii l. XLII. Tabor in Comm. ad. Tit. Codic. d. Metat. &
Epidem p. I. c. IV. existimat; quæ providendi ratio, etsi
gravis & paulisper incommoda, valde tamen innoxia
fuit, quæ postea crescente imperio laxior facta, donec
sub*

*Veterum
Romanorum
Exemplum.*

sub Imperatoribus sequioribus marcescente Imperii
 flore plane tandem cessaverit. Illud fortasse heic ob-
 servare non à loco alienum erit, in eo errare Anteces-
 sorem Argentoratensem, quod arbitratur modo lau-
 datum morem apud Romanos antiquissimum fuisse.
 Demonstratu nobis difficile non erit, hybernationem
 in oppidis majori antiquitate gaudere. Idem enim
 Livius *l. V.* nos docet quod bello Veienti demum insti-
 tutum sit, ut milites in castris hyeme continerentur,
 cum antea per civitates digererentur. Accuratissimus
 hic Romanæ historiæ Conditor *Lib. XXVI narrat*: Can-
 nenses milites, ne in oppidis hospitia caperent, ignomi-
 niæ causa prohibitos esse, & iussos, ut ab omni urbe, de-
 cem passuum millibus castra hybernalìa extruerent.
 Sub pellibus hybernandi mos nunquam ita solus ob-
 tinuit, ut alter penitus in desvedudinem abiret, tempe-
 stas potius semper habita ratio. Julius enim Cæsar,
 cum milites ob continuos imbres sub pellibus diutius
 contineri non possent, exercitum in hybernis colloca-
 vit, vide ipsum Cæsarem *l. III. de bello Gallico*. Livius
l. XLVI. inquit: exercitum in hyberna esse dimissum,
 maximam partem ab Amphipoli, reliquas à propinquis
 urbibus receptas esse, & *L. XXXVIII.* hæc habet verba:
*In stare hyemem, aut sub pellibus habendos milites fore, aut, si
 concedere in hyberna vellent, bellum differendum in æstatem.*
 Conf. Valtrinum *de militia Romana l. IV. c. V.* Jam diu
 exolevisse hanc consvetudinem res ipsa docet. In-
 auditum ferme hac nostra ætate exemplum est, quod
 fortissimus HEROS EUGENIUS, princeps Sabaudia, Cæ-
 sarianarum in Italia Copiarum Dux, hac præterlap-
 sa hyeme exercitum in castris continuerit, eodemque
 res adversus hostem maximas gesserit. Cui nihil am-
 plius

plius ad immortalē gloriam deesse videtur, quam is, qui gesta ejus seræ posteritati memoriæ prodat, quod jam dum factum esse Germanico & Gallico idiomate comperio. Tit. Germ. ita habet: **Von Leben und Thaten des Prinzen Eugenii.** Nos his missis institui-
 mus constitutiones de hybernis in Codice ab Imperatore sacratissimo relatas recensere, & occasione data, cum moribus nostri temporis comparare, earumque utilitatem, quam nostro quoque tempore adferre possint, liquido ostendere. Eo ut inoffenso pede decurrere queamus, ostendemus primum quibus hospitia imperandi competat, deinde quorum sit milites in ædes suas recipere, & quænam loca ad hyberna deputanda sint, post hæc videbimus officia eorum, qui hospitia ordinant, tandem lustrabimus hospitem cum activorum tum passivorum officia, & quæ præterea militi ad sustentationem vitæ exhiberi debeant.

De Voce hospitationis & Synonymis

§. III. Antequam ad rem ipsam accedamus, pauca de vocibus substratæ nostræ materiæ prælibare libet. Receptio militis in hospitium hospitatio dicitur, quæ in Codice nostro variis modis exprimitur: dicitur enim aliquando onus hospites recipiendi *l. 3. C. d. Mun. Pat. interdum necessitas hospites recipiendi. l. 10. §. 2. C. de vacat. & excusat.* In primis solennis est vox metata & Epidemeticis unde singularis est titulus in *C. de metatis & Epidemeticis* ad quem utroque oculo nobis respiciendum hoc loco erit. Sunt autem metata hospitia, quæ militibus aut aliis personis provinciales præbent, videatur Dionysius Gothofred. *ad c. 4.* Lucas de Penna & plerique alii Commentatores hanc vocem derivant a meta, unde est metari i. e. metam constituere, locum & spatium designare. Primum de castris usurpata; deinde ad quasvis mansiones hospitiaq; vox hæc translata. Quod Tabor dicit *p. 1. c. 2. l. 6.*

Ehrenb. d. stat. Imp. c. 74. §. 2. c. 88. Hering. de Jur. Burg. n. 681. Mev. ad jus Lubec. L. I. tit. 2. art. 1. n. 4. Taborem Comment. ad tit. de Met. & Epid. p. 1. c. 6. Struv. I. f. c. 6. tb. 19. Si hæc ad antiquiora tempora Imperii Romani applicemus, manifestum est, illud jus aliquamdiu penes solos Imperatores substituisse. Tempore enim Octavii Augusti usque ad decessum stirpis Francorum Imperatorum & ultra status in Imperio Monarchicus obtinuit. Hinc in Lunica C. ut armorū us. omnibus infcio Imperatore armorum movendorum copia denegatur. Post hæc tempora autem status imperii eam potestatem, quam delegatam antea habebant, paulatim sibi propriam redderunt, sensimque ad societatem imperii aspirarunt, unde imperium Romano Germanicum longe aliam faciem nactum est. Non abs re E. erit, ut brevissimis eam paulo distinctius cognoscamus ratione hospitiorum indictionis.

An Imperatori hodie hoc jus tribuitur?

§. V. De Imperatore itaque hodierno primum dispciemus; anne jure hospitia in imperio indicere queat. Nullo negotio quilibet animadvertit, non quæri: an ut Rex Hungariæ aut Bohemiæ, aut ut Dux Auftriæ id possit in suis territoriis, sed de eo nunc solliciti sumus, an ut Imperator id possit in Imperio? hic ut debito modo procedamus, nec a justo tramite aberremus, considerandum erit, in quantum ei, ut Imperatori jus belli conveniat, in tantum ei etiam jus hospitia indicendi attribuendum erit. Diximus enim supra quod hoc ab illo comprehendatur, & cui unum competat, ei etiam alterum competere necesse sit. Si autem leges Imperii nostri fundamentales consideremus, deprehendimus destinandum esse, anne ipse aliis bellum inferre destinaverit, hoc casu ei jus belli & jus hospitia jubendi in imperio dene-

denegandum est, quippe in capitulationibus ipsi huic Juri renunciarunt. vid. Capit. *Car. V. art. II. Capit. Ferdinand. I. art. 10. Cap. Matth. art. 7. Rudolph. II. art. 10. Ferdinand. II. art. 9. Ferdinand. III. art. 11.* ubi hæc verba habentur. Wir sollen und wollen freundlich und nachbarlich gegen denen Anstößenden und Christlichen Gewalten verhalten/ kein Gezäncke/ Fehde ansahen/ noch einig anders Kriegeres/ Boldt ins Reich führen/ ohne Vorwissen Rath und Bewilligung der Reichs - Stände oder zum wenigsten der Churfürstten. Atque hoc a Maximiliano ad hæc nostra tempora observata fuisse, ut inde cernendo bello semper statuum consensus fuerit requisitus, probatur in *disp. de Jur. milit. Imper. C. II. §. 2.* imo in Instrumento pacis Osnabr. sancitum est, ut gaudeant suffragiis, quando de hospitationibus militum instituendis deliberatur *art. 8. §. gaud. videatur Limnæus ad Capit. Carol. V. art. II. Burgold. notit. Imp. p. 3. d. 2. n. 5. add. Tabor. l. c. p. 1. c. 6.* qui inepte hic distinguit inter potentiam atque actum sive exercitium, potentia quidem apud solum Imperatorem hoc jus refidere, in actu atque exercitio requiri statuum consensum vid. eum *l. c. n. 8. p. 34.* inanem esse hanc distinctionem, exinde patet quod potentia, quæ nunquam in actum traduci potest, non meretur nomen potentia. Ad hæc non solum actus, sed & potentia sive jus Imperatori per leges fundamentales ademptum est. Si autem hostis propulsandus, neque res moram patitur, tum etiam non interrogatis statibus exercitu hosti obviare potest, hoc enim rerum statu etiam subditi, & quælibet urbs hosti ex improviso supervenienti sine principis jussu arma opponere potest, præsumitur enim hoc casu consentire, quod ipsum Hugo Grotius *l. 1. d. J. B. & P. c. 3. §. 4.* probat;

bat; quidni ergo idem Imperatori liceret, cui præcipua Imperii cura demandata est. Quod etiam expressum in Capitulat. Leopoldi *art. 13.* Hoc consensu statuum præsupposito Imperatori directio hybernorum competit, ut exercitum imperii in circulis distribuatur, quemadmodum ratio belli, utilitas imperii id postulare videtur, ita habent verba *Recess. Imper. Ratisb. 1641. §. 20.* **Und zwar so viel erstlich die Einquartierung betrifft.** Sive itaque bellum consensu statuum, sive ex necessitate sine eorum præscitu coeptum sit, in meritis excedere non licet Imperatori, qui que tuitionem Imperii semper spectare tenetur, quod ipsum probat sæpius laudatus Tabor *l.c. p. 1. c. 7. §. 6. seq. ex Capit. Ferdin. III. art. 12. & 29.* non itaque temere indicet, atque deinde mature denunciabit vid. *Rec. Imp. 1641. & Corvinus p. 221. l.c.*

*Imperator
in territorio
pontificis
hospitatio-
nem indice-
re potest.*

§. VI. Hac occasione forte iusto curiosius quæreret aliquis: An Imperator in territorio Pontificis Romani hospitia imperare possit exigente necessitate, si nempe supponatur bellum, nomine Imperii geri, atque si in id a statibus consensus sit? Quod me attinet, salvo aliorum doctiorum iudicio, affirmantem amplecterer sententiam, ratione hac nixus: Quod reliquæ istæ Imperii Romani, quas Papa possidet, sub Ottone Magno perpetuum Regno Germanorum unitæ sint, ita ut qui esset Rex Germanorum, simul Romanorum esset Imperator, quod egregie ostendit Polyhistor Conring *in aureo opere de finibus Imperii c. 20. seq.* apud Goldastum *Repl. pro Imp. c. 29.* Diploma reperitur, in quo Leo VIII. eas regiones, quæ à Carolo Magno sedi pontificiæ donatæ dicuntur, sponte Ottoni reddidit, verum hoc diploma Krantzius *L. 4. c. II.* genuinum non esse merito suspicatur. Frustra quoque Pontifex obtendit præscriptionem, quæ adversus principes non valet,

let, & vel solus titulus: Rex Romanorum, satis ostendit, nunquam Germanos habuisse animum derelinquendi vid. Beecler. *Not. Imp. l. 2. c. 2. §. 7.* Ne nimis excreſcat materia præſens, cætera, quæ huc ſpectant, contrahemus. Statibus illud jus hoſpitiæ jubendi non eſſe denegandum, patet ex eo, quod illis in Capitulationibus ſuperioritas territorialis firmata ſit, ad quam ſine dubio jus metandi quoque pertinet, & in *Inſtrum. pac. Osnabr. §. gaudeant*, ſanctum eſt, ſingulis ſtatibus perpetuo liberum eſſe debere facere fœdera cum exteris, ex quo ſequitur, illis competere jus belligerandi, quod male Arnifæus *d. I. M. c. 2. n. 6.* iis controverſum reddit, cum quo arctè connexum eſt jus metandi. Baldus, Mutius Surgens, Lindenſpurius, alii que apud Taborem *l. c. p. 32.* contendunt jus hoc bellum gerendi atque metandi pertinere ad Regalia, & per conſequens ſtatibus non poſſe convenire, verum reſponder laudatus Tabor, Regalia à Juribus Superioritatis territorialis non niſi nomine differre, quod etiam ex enumeratione partium ſatis clarum eſt *v. cap. un. que ſunt Regalia. 2. F. 56. Dn. Ziegl. in Tr. d. Jur. Majest. Dn. ab Einſiedel & Arnifæus Tr. d. Reg.* Ea enim in ſignum ſupremæ poteſtatis ad Reipublicæ dignitatem & utilitatem tuendam, competunt. Anton. *Diſp. 3. th. 6. lit. b. Ludw. c. 13. pr. Germ. Herrlichkeiten.* Etiamſi igitur ſtatus poſſint indicare hoſpitationes in territorio ſuo, non tamen id licet in alterius ſtatus Imperii territorio, non enim ibi habet ſuperioritatem territorialiæ, ex qua fluit jus metandi. De Episcopis & prælatis Germaniæ non eſt quod dubitemus, quia ſtatus Imperii ſunt, adeoque commune jus habent. vid. Pauermeiſt. *de Jurisd. L. 2. c. 9. n. 8.* Mylerus ab *Chrenbad d. ſtat. Imp. c. 9.* Gryphander in *Colloſſ. Weichb. c. 28.* Struvius *Jur. Feud. c. 1. th.*

Statibus quoque hoc jus competit.

Episcopis quoque in Germaniâ competit.

F

4 Equi-

60.

Quid de
Capitulo se-
de vacante
obtineat?

Ca

Competit
quoque Ci-
vitatibus
Imperii.

4. Equidem c. 23. qv. 8. & c. I. qv. 8. c. 23. severe militia illis prohibita, verum illud intelligendum de nudis episcopis, non autem de iis, qui simul sunt status imperii. De Capitulo sede vacante aliquis dubitare posset, cum vero omnia jura superioritatis exercere eis sit c. 2. X. Ne sed Vacant. Franciscus de Pavinis d. Off. & Potest. cap. sede vacante qv. 6. prim. part. principal. n. 1. Barbofa ad cap. 3. X. c. t. n. 13. Oliva d. For. Eccles. P. 3. qv. 7. n. 76. jus metandi quoque non exceptum esse debet. Ratio etiam hæc valet, quod sede vacante capitulo defensio territorii incumbat, ast hoc fieri non posset, nisi jus milites alendi atque hospitia distribuendi habeat. Sinold. Schuz. d. stat. Rei Roman. Disp. 7. Litt. H. & J. præcipue vero hic legi meretur Dn. Georg. Gothofred. Swendend. cujus præmaturum obitum adhuc Lipsia nostra cum Magnifico ejus Parente luget. in Disp. Inaugur. d. sed Episc. Vacat. th. 8. n. 6. 7. & c. De civitatibus liberis idem pronuntiamus, gaudent enim superioritate territoriali. Nequicquam And. Knichen in Veritat. Apologet. in contrarium nititur, abunde enim ab aliis refutatus. Possunt enim tributa exigere, milites alere, arces atq; castella exstruere. vid. Knipsch. d. civit. imper. l. 3. Limnæ Lib. 7. C. 1. n. 41. usque ad 45. præcipua ratio est quod status imperii sint v. c. Limn. l. c. p. 15. usque ad 126. & votum decisivum in comitiis imperii habent. Instrum. pac. art. 8. §. tam universalibus. conf. Excerpt. Actor. apud Auctorem der Grundfeste p. 2. c. 6. Quid vero Vicariis imperii hac ratione faciendum sit. Vid. Schwed. in Synops. Jur. Public. P. Spec. Sect. I. cap. 33. §. 8. Illud adhuc per modum superpondii quærere libet: An Rex Romanorum metata indicere possit. Negamus hoc, quia actu nullum habet imperium, sed saltem destinatus in Imperio Romano successor est, adifis

adifis *Capitul. Jos. §. 47.* ut adeo a veritatis tramite delinet Lynckerus, qui cum aliis multis in *Disput. de Rege Romanorum* ei Majestatem veram & realem attribuere non veretur, & ita quidem ut tamen duas majestates in Imperio asserere nolit, quæ contradictoria esse quilibet videt. *Carpz. d. leg. Reg. C. II. §. 5. n. 24. Rummelin ad A. B. P. 3. D. 2. th. 6.*

§. VII. Sufficiant hæc de iis, qui jus hospitia inducendi pro militibus habent, pauca quoque in medium proferre me non pigebit de iis, qui obligantur milites in hospitia recipere. Cum vero hoc munus reale sit, & patrimoniale, regulariter ab eo nemo excipiendus erit. *l. 3. §. 14. ff. d. Mun. & honor. l. 3. C. d. Mun. Patrim. Meier. in Colleg. Argentor. ad t. d. Mun. & honor. th. 5.* vid. quæ dicta sunt cap. 1. Dari vero ab ordinaria hospitalione exemptos extra controversiam positum est, brevique serie eos sistere voluit. *Burger. Observ. Jur. Polit. Militar. cent. 1. observ. 68. Vivius Decis. 162. conf. Dn. Lincke in disp. de metat. militar. à §. 25. usque ad 31.* Nobis illos exemptos recensere sufficiat, qui LL. Cod. a metatis exempti sunt. Præcipue vero immunitatem merentur illi, qui illustrem dignitatem gerunt per *l. 9. C. d. Metat. Quod de Consularibus & patritia dignitate præfulgentibus explicare voluit Dn. Brunn. ad C. d. Metat. Christin. V. 5. Decis. 143. n. 16.* An vero consularii Principum, postquam resignarunt officia sua, huc referri debeant, prout statuit Papon. *d. Arrest. alleg. a Christin. Vol. 5. Decis. Belg. 46. n. 7.* De eo medubitare facit *L. 10. C. d. meta & Epidem. cujus verba ita concepta sunt: Qui illustres dignitates honorarias quascunque sine actu impetaverint, equo animo suas domus pandant.* Hoc assertum, si quis ad nostra tempora applicet; non sine ratione in

Quinam hospitalionis onus subire debent.

Illustres immunitate fruuntur.

eam sententiam inclinandum esse arbitror, neque Consiliariis, Archiatris, aliisque qui non actu principi inserviunt, immunitatis privilegium tribuendum esse. Brunnem. *ad c. l.* Quæ sententia propterea fortiore tibi innititur, quia nemo vel ex Sacro rescripto, vel ex divali annotatione, seu pragmatica sanctione contra hospitalionis legem uti possit excusationis auxilio, ut verba pulchre fluunt in *L. 10. C. de metat. Et Epid. conf. C. 1. §. 15.* Licet verba ista in eum sensum tantummodo explicanda veniant, si vel sub aut obreptitie rescriptum impetratum fuerit, cum Principi in hoc casu manus non debeant esse ligatæ. Sed si quis immunitatem in genere nactus fuerit, quæstio instituenda est; utrum id privilegium quoque extendi debeat ad hospitalionis ad. Quod affirmandum omnino erit provocantes ad generalitatem privilegii *4. l. 32. ff. ad l. Aquil.* Generalitatem enim dispositionem species sub ea contentæ sequuntur Tusch. *Tom. 4. lit. G. Concl. 29.* Nec propterea generalitatem hanc restringendam esse censemus, quæ si immunitas alicui concessa ad extraordinaria munera extendi nequeat, utpote quæ ob summam & extremam necessitatem indicuntur. *conf. Magn. Dn. Swendend. Patronus & Promotor studiorum meorum obsequiosè colendus ad Eckold. t. d. Iur. imun. §. 5. voce per textum disertum ubi ad L. un. C. d. vacat. mun. publ. & L. 1. C. d. Indict. pro obstantibus adductas accuratissime respondit, licet dissentiat Carpz, l. 4. Resp. 75. n. 27. ubi præjudic. in contrarium.* In genere vero immunitatem ab hoc onere acquiri vel ex privilegio, vel facto, vel consuetudine ajunt: Huc quoque spectat præscriptio. An vero præscriptio immemorialis requiratur, sive an quadragenaria sufficiat, inter se disputant. Gilken, in *Comm. ad Autb. quas actiones C. d. ss. Eccles. n. 7.*

§. VIII. Non vero tantum immunitate fruuntur ho-
 nore præditi *a. l. 7. C. de Met.* sed quoque ad idem privi-
 legium admiserunt omniū facultatum Professores Theo-
 dofius & Valentinianus in *L. 8. C. d. Metet. & Epidem. j. L. 6.*
C. d. Prof. & Med. quorum scientia totus illuminatur
 mundus, ut habent verba *Auth. habita Ne fil. pro patr.*
 conf. *Klock. d. jur. Vectig.* Conc. 33. Jacob. Benius *Tr. d.*
Privil. DD. P. 3. Pr. 96. n. 5. quam immunitatem merito il-
 lis concedi contendit Hugo Grotius *l. 3. d. jur. B. & Pac.*
c. II. §. 10. Cujus Privilegii usum jure ad Advocatos Ordini-
 narios quoque extendi debere euincit Dionys. Gotho-
 fred. *in Not. ad C. l. 8. j. l. 11. 16. 17. C. d. Advocat. divers. judic.*
 Conferri hic meretur *L. 3. C. Theod. d. Metat. & Epidem.*
 Nec minus ad hunc censum numerari debent Clerici
C. I. X. d. Imm. Eccl. j. l. 1. Cod. d. Epif. & Cler. An vero hoc
 priuilegium saltem ad orthodoxos exclusis hæreticis re-
 stringi debeat, satis acriter inuicem DD. contendunt. In
 Germania res dubio caret, cum tribus toleratis religio-
 nibus, quorum exercitium liberum in Instr. Pacis admis-
 sum fuit, hac immunitate frui datum sit. vid. Instrum. Of-
 nabr. *art. 7.* Viduis quoq; istud priuilegium competere
 multi propugnare volunt; ast vero, id non procedere,
 haut difficulter probari potest *ex l. 8. C. d. Metat. & Epidem.*
 verba: *Quoad viduas* Nec contrariam sententiam confir-
 mare valet. *L. mulieres. 13. C. d. dign.* quæ saltem loquitur de
 dignitatibus & foro mariti uxori tribuendo. Nihilomi-
 nus Jure Sax. Elect. eadem immunitate donatas fuisse,
 nos edocet. *Die Chur- & Fürstl. Sächs. Kirchen-Ordnung*
von Immunitäten §. darneben sollen j. Ord. milit. Saxon. §. 6. sub
 hac tamen restrictione §. adjecta: *Wenn sie keine Bürgerl.*
Nahrung treiben.

§. IX. De Nobilibus itidem movent quæstionē, an illi ab
 hospita-
 Nec nobili-
 bus?

hospitatione immunitatē habeant? Qui affirmativæ sententiæ subscribunt; nituntur autoritate *L. 9. C. d. Metat.* verba: *honore prædiis &c.* Ast vero quam interpretationem ex hac parte adhibere teneamur, jam ex superioribus patebit. Quominus enim ipsos ad communionem hujus immunitatis admittamus, persuadet *Nov. 15. n. 6.* in qua dicit Imperator: *Convenire, unumquemque Nobilium semper functionem agere civitatum, quas inhabitat.* Quæ verba cum de oneribus personalibus, quæ tamen longe graviora sunt, concepta sint, multo magis ad onera patrimonialia referri poterunt. *Tiraquell. d. Nobil. c. 20. n. 105.* Si vero Feuda servitiis equestribus obnoxia possideant, secus erit *II. F. 23. j. l. 30. ff. de jurejur.* *Carpz. l. 4. R. 70.* Conferri hic loci debet *Resol. Gr. Saxon. d. Ao. 1661. von Rent. Sachen gr. 4. c. 5. p. 1084.* vid. quæ dicta sunt *cap. 1. §. 14.* Hinc Serenissimus Elector Saxon. *in Ord. milit. Ao. 1635.* publicata prædia nobilium a metatis immunita esse justit: *art. 8.* *Adeliche eigene Häuser auch deren Wittwen Wohnungen sollen mit keiner Einquartirung belästiget werden.* conf. quoque *art. 9. ibid.*

*Fabricensium
officina im-
muneserant.*

§. X. Ut armorum commercium eo magis promoveretur, fabricensium officinæ a molestia hospitem immunitate donatæ sunt. *L. 4. C. d. Met. & Epid. §. l. 8. C. Theod. c. 2.* Idque intelligendum esse de privatis fabricensium domibus **Denen Büchschaffstern und Waffenschmieden** / & non tantum de publicis erudite observavit *Jacob. Gothofr. in Not. ad loc. cit.* Ex qua lege nonnulli inepte collegerunt, mercatores quoque a metatis exemptos fuisse vid. eundem *l. cit.* quod privilegium fabricensibus confirmatum fuit *in Ord. Cas. 1640. §. als erstl.* Quæ immunitas quoque certo modo prædiis agrorum competit, qui ab omni in quietudine liberandi sunt, ita ut
men-

mensorem, qui præparandi gratia ad possessionē venerit, expellendi habeant facultatem, ut ipsa verba. *L. 5. C. d. Agricole Met. & Epid.* adducamus. *Errore vero abreptus videtur certo modo.* Cujac in *Comment. C. ad c. l.* dum statuit hac lege prædia *immunitate* rustica ab onere inhospitalitatis plane absoluta fuisse. *gaudent.* Adversa fronte vero repugnant huic explicationi verba sequentia d. l. *Solam sane hospitalitatem sub hæc observatio- ne concedimus.* Gothofr. ad *Cod. Theodos. t. d. Met. & Epid. L. X. n. 1.* Nihilominus verba sequentia; *Omniū est ac- celerandum iter, nec ulli ibi liceat residere, ne diurnitas commearum ulla ex parte prædium vexet;* Satis superque evincunt, a diurna hospitalitate istiusmodi prædia libera pronunciata fuisse. Nostro tempore contrarium obtinere, experientia satis superque docet, cum rusticorum prædia plerumque ita hospitalitate militum onerentur, ut sæpius de eo agricolarum gregem misere conquerentem audire liceat. *Quamvis vero Tabor P. 3. sect. 2. c. 3. Quod bodic n. 9. p. 237.* putet, ingem civilem quoad rusticos in usum *secus.* revocatam esse per *Reformat. Frider. III. Ao. 1442.* publicat. *Wer oder wann ic.* accuratius tamen rem perpendenti constat, verba *cit. Edict.* saltem prohibere, quo minus in hospitibus hospitalitates adversus rucolicas exercent. Præcipue vero Palatia principum oneri isti subducta fuisse apparet ex *L. un. C. d. Palat. & Dom. Princip.* Unde & ejusmodi Palatinis ædibus vela Regia præfigebantur *l. i. C. quoque eximuntur.* ut nemo privat. t. præd. suis. Quod ex assē convenit cū Imper. Maxim. an. 89. *Neuterbest. d. Ao. 1570. verb. Ob den wir.* Idem quoque dispositum in *Rec. Imp. d. Ao. 1641. §. 27. & 28.* verba hierinnen lassen. Nihilominus casus necessitatis excipi solet d. R. 7.

§. XI. Cæterum cum hospitalitas sit onus reale, ex in- *An Forenses* de sponte fluit, Forenses quoque ad onus istud subeun- *obligantur?* dum

Uti & Creditor Antichreticus.

Nec minus certo casu conductor.

Aderatio hospitacionis non est licita.

dum compelli posse, si ades in civitate sibi acquisiverint. *L. 2. § 5. C. d. Mun. Patr.* licet e diametro dissentiat Anton. Faber in *C. l. 9. T. 29.* Nec minus creditor Antichreticus ad id obligatur, si indeterminate loco usurarum fructuum perceptione gaudeat *L. 14. C. d. Usur.* cum talem Possessorem non solum commodum sed & onera fructuum sequi par sit. *Carpz. P. 2. C. 32. D. 12. n. 5.* conf. Dn. Præs. in *Disp. d. Trans. milit. M. III. S. 2. n. 17.* Quid vero ratione conductoris obrinet? Sub hac decisione respondendum erit, extraordinarium & subitanæ hospitacionis leve onus conductori imponendum esse *a. l. 27 l. 25. §. 6. ff. Locat. Cond. Franz. adc. t. n. 17. Mev. P. 2. Decif. 96. n. 7. seqq.* Quod si vero exinde damnum sentiat conductor, æquitatis est, ut propterea regressum habeat contra locatorem, utpote qui, dum mercede fruitur, rem locatam possidet. *L. 7. ff. d. Public. j. l. 3. ff. d. impens. in res dot.* *Carpz. P. 2. Concl. 37. Dec. 26. n. 5.* *Lauterb. ad Part. 3. Pand. t. locat. cond. §. 20.* Ab hac sententia tamen propter varias rationes pro locatore adductas recedit Dn. Merius in *Tr. d. Pensionar. qu. 4. n. 38.*

§. XII. Illi vero, qui, specialiter immunitatem non impetrarunt, non possunt se oneri hospitacionis subducere, cum nihil sub hac specie a provincialibus exigendum sit, ne ipsos hospitio gravent, ut verbis utamur *L. 12. C. de Metat. & Epidem. j. Nov. 130. c. 4. & Nov. 43.* Licet vero Perez. *adcit. t. n. 8. p. m. 627. ext. 9 pr. C. d. Metat.* contrariam potius sententiam stabilire velit, cui ad stipulatur Linck. in *Disp. d. met. milit. §. 49.* nihilominus tamen hæc nihil contra claram *L. 12.* Dispositionem efficere posse demonstravit Dn. Præs. in *cit. Disp. d. Trans. milit. §. 14.* cum illud in præjudicium aliorum tenderet. *Brunn. ad C. t. d. Met n. 4.* Licet autem hæc optime ita *Leg. Cod. provifa fuerint*

rint; Praxin tamen inde discessisse in propatulo est, cum hodie nihil magis usu receptū sit, quam ut loco hospitii militibus præstetur **das assignirte Quartier u. Service Geld.** In Saxoniam hanc libertatem conceptis verbis concessam esse, satis liquido colligi potest ex Potentissimi Poloniarū Regis Friderici Augusti Rescripto ad Senatum Dresdensem dato in **Kaiser Carls-Bade** d. 20. Maj. 1695. circa finem; non tædet vero verba adscribere; **Daß denen Quartirten frey stehe entweder die Officirer oder Gemeine/ so auf Sie die Billen empfangen/ in ihre Häuser einzunehmen/ oder aber dieselben mit Entrichtung dessen/ was ihnen sonst ex Cassa an quartier oder Service-Gelde biß dato gezweyget worden/ abzufinden/ welchen letztern Falls Sie / die Officirer und Gemeinen schuldig seyn sollen / solches Geld anzunehmen / und sich selbst davor/ wie vor dem geschehen/ einzumietzen.** Idem quoque dispositum deprehenditur in *Edict. milit. Brand. §. 3.*

§. XIII. Ne vero in distributione hospitiorum confusio oriretur, certi metatores electi fuere *l. 1. C. d. Met.* Qui hodie appellari solent **Quartier-Meister** vel etiam **Commisarii**, Gallice dicuntur *Marechaux des Logis & fouriers.* In quorum nominem originem inquirunt Petr. Greg. Tholof. *l. 5. Synt. cap. 2. n. 3.* & Befold. in *Thesaur. Pract.* ad vocabulum *Marchal* j. sæpius laudatus Gothofredus in *Comm. ad L. 4. C. Theod. d. Metat.* ubi in hoc negotio Cujacium refutavit. Cavendum vero præcipue ipsis erat, ne in obeundo officio suo insolentius se gererent, aut res quasdam ædium contrectarent *l. 9. C. d. Met.* multo minus vero ipsis licebat ab hospitibus aliquid postulare, in tantum enim inhibebatur sceleratus iste mos, ut ipsis quoque præbentibus illud non impunitum esset, uti graviter locuti fuere Imperat. Honor. & Theod. *L. Devotum.*

Certi metatores constituti erant,

C. d. Metat. hinc si concussionis alicujus convicti fuerint, præstatione dupli cum exilio mulcebantur *Nov. 130. c. 6. Rol. a Valle Cons. 66. n. 9. Christin. Vol. 5. Dec. 143. n. 9. § 19.* Præterea pœna metatoribus istis infligebatur, si mitterent ad alias civitates & prædia, quasi debeat exercitus ibi manere, uti habent verba *Nov. 130. c. 6.* in Novis ordinationibus militaribus id quoque sæpius exprimitur, *sie sollen nicht blinde Quartier machen* Dn. Hoyer in *Corpore Jurismilitaris* p. 170. Propterea *vi statuti 46. Parlamenti Parisiensis* metatores, qui hoc modo incolas pecunia emungunt, ultimo supplicio affici jubentur, quod exemplo suo confirmavit Mareschallus Gallia: Mariliacus Anno 1632. referente Schönwettero in *historia Cardinalis Richelii* l. 9. c. 75.

Non debe-
bant sine ar-
bitrio ma-
gistratus di-
stributionem
hospitiorum
facere.

§. XIV. Nec integrum ipsis est pro suo arbitrio distributionem hospitiorum facere, antea enim magistratibus provincialibus literis publicis futura metata denunciare jubentur *L. 2. C. d. Collat. Fund. Fiscal.* Quod omnino prudentissime factum fuit, cum nemo melius conditionem loci & incolarum perspectam habeat, quam ipse magistratus. Quapropter leges civiles in eo imitari voluit Serenissimus Elect. Brand. in *Edict. d. Ao. 1672. art. 4.* Cum quo consentit *art. 17. Der Frantzösischen Krieges Ordinance d. Ao. 1695.*

Adsignatio
fiebatur per
adscriptio-
nem nomi-
nis.

§. XV. Posthæc nihil supereat, quam ut singulis mililibus hospitia dicti metatores assignarent, quod per adscriptionem nominis in foribus domus peragebatur. *L. 1. C. d. Metat.* Hanc si quis delevisset aut exculpisset, falsi crimen contrahebat *c. 1.* Huc pertinet *das Dänische Krieges-Recht* Christian. IV, art. III. imo hanc pœnam adhuc hodie in Gallia obtinere testatur Jacob. Gothofred. *C. Theod. ad L. 4. d. Metat.* Licet vero ex allegata

ta leg. DD. colligere velint, ipsum metatorem inscriptionem semel factam corrigere non possent. *Christ. Decif. 145. n. 9.* quemadmodum lata semel sententia revocari nequit. Quicquid tamen sit, hoc fieri posse, persuasum mihi habeo, si animadvertatur, erratum esse in prioris inscriptione, quo casu & obligari ad mutationem dicerem. Neq; quicquam probat allegata *l. 1. C. d. met.* quod recte annotat *Jac. Gothofr. ad l. 4. C. Theod. d. metat. & Epid.* nam ea lege cavetur, ne alii mutant manū metatoris, non autem ne ipse metator semel factam inscriptionem emendet. Quod ad nominis adscriptionem in foribus attinet, hanc legem, de qua hactenus sermonem instituumus, exolevisse opinor, cum hodie tantummodo schedulæ *Billette* militibus tradantur. Totum processum describit *Walhausen l. 1. c. 8. t. von Quartiren in esnem Dorffe.*

§. XVI. Imprimis magistratus & ii, qui præfecti erant designandis hospitiiis, sedulo operam dabant, ut æqualitas inter cives observaretur *L. 1. C. d. Mun. Patrim.* Ne alios majore plus justo onere premerent, ut amicos & cognatos sublevarent. *L. ult. C. Quemadm. Civ. mun. indic.* Quod ab æquitate haut parum se commendat; Semper enim respectus haberi debet bonorum ac ædium, quas quis possidet secundum proportionem Geometricam. *L. 2. C. d. Ann. & Tribut. Rol. à Valle Vol. 1. Conf. 66. n. 15. 20. seqq.* Facilius enim toleratur onus, quod ad plures, transit & a pluribus suffertur, cum cavendum sit, ne onus, quod debet esse multorum, pauci in se suscipiant, aliis ab eodem liberatis *L. 4. C. d. Exact. tribut. Ruin. V. s. Conf. 107.* Conferri huc potest *Reichs Abtschied d. Ao: 1661. §. und so viel erstlich die Einquartirung betrifft* nec non *R. I. d. Ao: 1641. in verb. Demnach aber ic.*

*Æqualitas
observanda
est.*

G 2

§. XVII.

360.

*Quomodo
diviso do-
mus fiebat?*

§. XVII. Sic ergo militibus assignata sunt hospitia, videamus ergo porro, quomodo leges civiles officia hospitum erga hospituros comparata esse jubeant. Ante omnia vero Arcadius & Honorius *L. 2. C. d. Metat.* fanciverunt, ut domus in tres partes divideretur, quarum primam dominus eligeret, secundam miles, tertia itidem possessori relinqueretur, plenum enim est, ut loquuntur Imperatores, æquitate & justitia, ut, cui domus vel successione obvenit, aut cujus pecuniis empta, aut extructa est, meliorem partem domus retineat, ab omni metatorum molestia liberam; his autem, qui in dignitate constituti sunt, non tertiam sed dimidiam domus partem ut darent hospites, jusserunt laudati Imperatores, ita quidem, ut unus æquis partibus dividat, alter eligat. *l. 2. C. d. Met.* Quod & statuit Justinianus in *Nov. 130. c. 9.* ubi dicitur: *Militem occupare non debere principales adium partes Germ. Die vornehmsten Gemächer* Brunn. *C. d. Metat. & Epidem. n. 14.* Christin. *V. s. Decis. 143. n. 12.* quod si quis Illustris miles huic constitutioni contraveniret, libram auri pendere cogebatur, si gregarius miles, militia privabatur. Cum nostrorum temporum mores consideremus, nimium quantum a Veterum moribus discessisse videbimur, ut conqueriter Perezius *ad C. d. Metat. n. 7. p. 627.*

*Equitibus de
stabulo pro-
spiciendum
erat.*

§. XVIII. Si milites equis instructi sint, prospiciatur eis de commodo stabulo, cum ipsi in ergasteria equos introducere permittererur *L. 2. C. d. Metat.* Hodie quoque equites in hybernis insigni prærogativa gaudent præ peditibus, cum hi illis optimam sedem cedere jubentur, ut commodiore pabuli fruantur ratione. In quem finem allegari potest constitutio Maximil. II. quæ vocatur *Articuls Brief/ art. 51. verb. Wo Keyfige und Fußknechte in einem Quartien liegen würden/ sollen die Knechte ziemlicher*

ziemlicher massen weichen / damit sie ihre Pferde unterbrin-
gen können.

J. XIX. Ceterum præter simplicem habitationem *Salgammum*
nudaque hospitia *Leg. Justin.* nemo tenebatur militi ali- *militi non*
quid præbere, uti satis clare innuit *L. un. C. de Salg. hospit.* *debetur.*
non præst. and. licet vero olim spontanea liberalitas & hu-
manitas, quemadmodum id exprimitur ab Imperatore
Constante in *L. 1. C. Theod.* non plane sublata fuisset;
postea tamen aliter visum fuit, cum non modo
violenta extorsio inhiberetur, sed quoque spontanea
oblatio repudiaretur *L. 2. C. Theod. de Salgam. bo-*
spitib. non præst. & l. un. C. Iust. cit. tit. Christ. V. 5. Dec.
127. n. 12. Multi quidem Dd. hanc legis dispositionem qua-
si omni ratione destitutam arguunt, cum quilibet res suas
dispensare possit, pro ut ipsi libitum fuerit. *l. 21. C. mand.*
l. 9. C. d. Juda. Ast vero legi egregie rationem suam con-
stare, quisque mecum fateri necesse habebit, cum per-
penderit, perpetuam concussionis præsumtionem suspi-
cionemque subesse, quam miseri provinciales spontanea
oblacione antevertere credebantur Jacob Gothofr. *ad L.*
2. C. Theod. d. Salg. Hosp. An vero eo casu legis nostræ san-
ctio cesset, ubi ab amico, hospite vel cognato aliquid detur,
haut immerito disquirendum est, quod affirmative deci-
dit Dn. Wildvogel *in cit. Disput. d. Salg. sect. ult. §. 2. Vestigi-*
gia premens Brunn. ad C. l. 12. t. 42. n. 3. & Christin. V. 5.
Decis. 145. n. 15. Utrum hæc sententia juri conveniat, me du-
bium reddit expressa Sanctio *cit. l. un. C. d. Salgam. hosp.*
non præb. Ne levi occasione oblata milites exactionis il-
lius usum in abusum convertant. Nec juvat citat. DD.
Quod hoc casu potius ex affectione, quam concussionis
metu datum esse, præsumendum sit arg. *L. 1. ff. ad L. Jul.*
Siquidem contraria adhibitæ violentiæ præsumtio juris
& de jure autoritate legis munita sit *d. l. un. Verb. nec vo-*
lentibus hospitibus.

§. XX.

Quid hodie ab hospiti- bus deberur? §. XX. Nostro hoc tempore hospitaliones longe ma- jore cum onere conjunctæ sunt, quia præstatio Salgami *der Servies* iterum in usum revocata fuit. Schweder. *Introd. Jur. Publ. P. 1. C. 26. §. 6. in fin.* Quod Rescripta & Ordinationes militares satis testatum reddere queunt. Quid vero hodie sub Salgamo ab hospitibus præberi debeat, luculenter satis descriptum fuit in *Elect. Saxon. Ordin. Milit. §. 7. & 8.* Nec non *Edict. Elect. Brandenb. apud Hoyer. p. 232.* quod si tamen hospites alia quædam præter hospitia præbere urgentissima necessitate cogereantur, ipsis de iis, quæ exhibuerant, apochæ dari debebant *L. 4. C. de Collat. fund. Patrim. Brun. ad C. t. d. metat. & Epidem. n. 5.* Quod enim ex apochis exhibitum apparebat, id pro tributo collato habebatur. vid. *Cuj. ad Nov. 130.* Quo etiam collimant verba *Art. 7. Der Chur Brandenbl. March-Ordnung d. Ao. 1672.*

Milites ho- spitio adfig- nato conten- ti sint. §. XXI. Nec minus vero leges civiles hospitaruro mi- liti quoque præscribunt, quomodo in hybernis se gerere debeat. Ante omnia assignato hospitio contentus sit. Vid. *Nov. 130. c. 9. Rittersh. ad cit. Nov. p. 14. C. ult. n. 1.* non enim excusare se potest a dolo & contumacia, qui magi- stratu non paret *a. l. 199. ff. d. R. 7. prostat de hoc constitu- tio Ferdinand. III. art. 58.* Es soll sich auch ein jeder wie er von den Quartier-Meister logiret wird/desfelben Orts begnüg- gen lassen/und sich darinnen gülich vertragen. add. *Königl. Majest. zu Schweden Articul-Brieff. Tit. XVI. art. 71. & Or- dinat. milit. Brandenb. t. XI. art. LIII. add. Hoyer. p. 166. seqq.*

Pacificè quoque se gerere de- bent.

§. XXII. Deinde in assignato hospitio pacifice & comiter se gerant, inprimis requiritur ab iis innocentia, ut ab omni maleficio abstineant. *l. 6. C. unde vi. l. 33. ff. d. usur.* *Befoldus dissert. de arte jureque belli C. 5. n. 8.* Ita quoque disponit

disponit Serenissimus Elector Saxoniae gloriosae memoriae
Joh. Georg. III. in *Ordinat. milit. de dato Budissin auff den*
Schloß Ortenburg am 20. Decembr. 1680. *art. 16.*

§. XXIII. In specie vero prohibentur postulare quae
turpia atque illicita sunt, infaustam enim hospitalitatis
præbitionem sublatam voluit Theodosius in *L. 6. C. d. Me-*
tal. Licet vero per verba legis adducta: *deinde etiam exi-*
gere vetantur infaustas hospitalitatis præbitiones. Cuja-
cius & Gothofredus ad *b. l. sub lit. N.* innui censeant
exhibitionem meretricum, rectius tamen a Brunnem.
ad *C. d. Metat. n. 18.* ad omnes turpes extorfiones extendi
existimo. Confer. *Jac. Gothofred. ad l. 12. C. Theod. d. me-*
tal. & Epidem. Ita quoque ex voluntate gloriosissimo-
rum Imperatorum ipsis interdicebatur, quominus bal-
nea ab hospite suo exigent. *l. 6. C. d. met.* In publicis ta-
men lavari poterant, nec non flumina ipsa militibus ex-
hac parte inferviebant. *l. 13. C. Theod. d. re milit.* denique
miles species exoticas in regione non inventas postulare
nequit. *Nov. 130. c. 2.* quas ordinarie sibi ipsi comparare
propriis sumtibus tenentur. *can. milit. caus. 23. qv. 1. add.*
Maximil. II. **Articuls Brieff.**

§. XXIV. Haftenus quidem satis explicavimus, quæ-
nam autoritate legum Cod. officia tum hospitibus tum
militibus injuncta fuerint; antequam vero toti disserta-
tionum finem imponamus, pauca adhuc delibare liceat,
quæ hybernantibus ex publico suppeditabantur. Præser-
tim vero panes, qui hodie dicuntur **Commiss-Bredt**
ipsis porrigi moris erat ad sustentationem suam. In
quem finem constituebantur non tantum procuratores,
quibus excoctionis cura incumberebat *L. 2. C. d. Excoct. &*
Transl. ann. sed etiam pistores vid. tot. tit. C. de pistoribus. Cû
quibus hodie conferre licet **die Commiss-Becker.** Tholof. in
hnt.

*Non ea præ-
tendere de-
bent, quæ
sunt illicita.*

*Non balnea
ab hospite
postulent.*

*Quid vero
ex publico
accipiebant
milites in-
hybernis?
Panes mili-
tares ipsis
dabantur.*

56 CAP. II. DE PROVISIONE MILITUM IN HYBERNIS.

syn. Jur. l. 49. C. 4. n. 21. Horum pistorum præcipuum officium erat, ut panem purum, justis ponderis atque stato tempore in militum usum exhiberent, alias ceu tales, qui militem præcipuo suo solatio privarent, puniebantur. *Perez. ad C. t. d. Excof. quæ omnia nostro tempore convenire experientia nos satis edocere potest.* Ad hæc etiam in hybernis militibus & quidem a mense Novembri reliquoque hyemali tempore vinum novellum præbebatur. Veteris enim dispendiosa videbatur erogatio, ut loquuntur Arcadius & Honorius Imperator. *L. 10. C. d. milit. ann.* De vino Syro hanc explicandam esse legem docet Jacob. Gothofr. *ad C. Theod. l. 25. tit. d. erog. milit. ann.* Novembri autem mense novellum datum est vinum, quia tum despumavit atque ad potum aptum est. Ceterum hæc lex tantum accipienda videtur de iis locis, ubi vinum nascitur, & in quibus citra graves sumtus haberi potest; species enim alias, quæ in regione non inveniuntur, milites querere prohibentur. *Nov. 130. c. 2.* quod ipsum etiam ita sancitum in edicto *Imp. d. Ao. 1664.* Id adhuc notandum, quod equitibus in hybernis opus sit parvulo pro equis, hinc frænum militibus hybernantibus justis capitibus præstare jubet Imperator *L. 8. C. d. Erog. milit. ann.*

§. XXV. Tandem Imperatores Valentinianus & Valens tempore hyberno militi de veste prospexerunt. *L. 1. C. de militari veste.* in qua præcipitur, ut ex Calendis Septembribus canon vestium inferatur. Cujus collationis sollicitudo ad Rectoris provinciæ officium pertinebat. Quare autem eo tempore conferri oportebat, ratio hæc est, ut vestis hæc militi ob severiorem anni tempestatem concederetur. Ex *Lampridii vita Alex.* constat Imperatorem Alexandrum hyeme ingruente militibus ocreas, braccas, & calceamenta præter vestes militares, suppeditasse. *vid. Ammian. Marcell. l. 27. p. 365.* citatus a Jac. Gothofr. *ad C. Theod. l. 2. d. mil. vest. n. 2.* Ceterum qui sacris largitionibus canonem vestium in hunc finem deputatum non inferrent, certa pœna afficiebantur *L. 1. C. d. mil. vest.* Hodie milites sæpe vestes hyemales accipiunt, honoratiores ex panno meliori, gregarii ex viliori, quod tamen illis ex stipendiis detrahi solet. *vid. Corvinus in C. ad h. l. Perez. in C. d. vest. Mil. n. 7. Coteri. l. 1. de re mil. c. 33.*

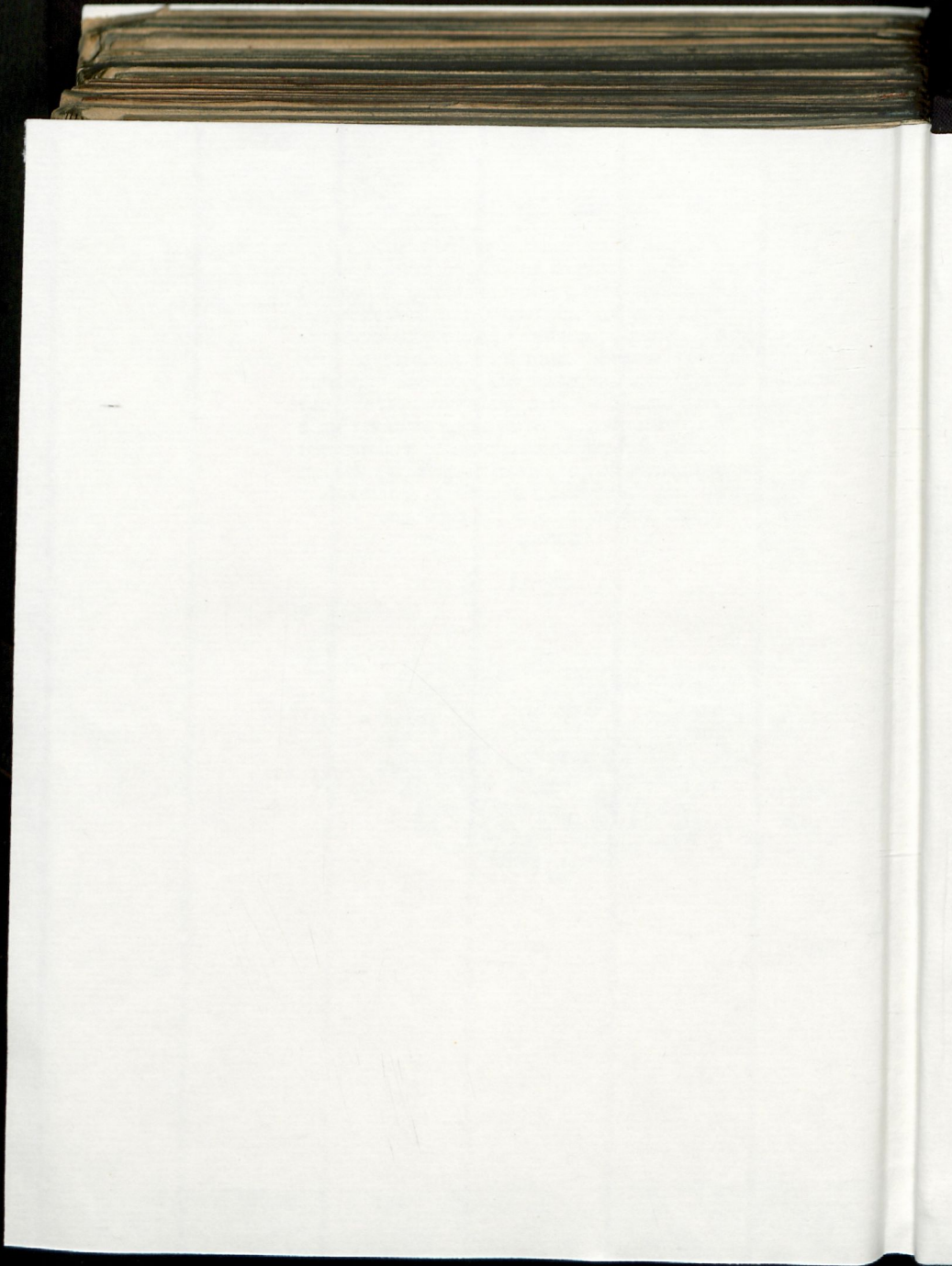
Vinum quoque præbebatur.

Equitibus quoque parvulo præbebatur.

De vestibus hybernis dicitur.

TANTUM.

Halle, Diss., 1702

(Stoyke - III - 2)

ULB Halle

3

004 935 977

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

2. D. B. V.

TATIO JURIDICA
De

1709 490
15.
5
7

ISIONE
ITARI,

Quam
GNIFICENTISSIMO,
PRINCIPE AC DOMINO,
DERICO
HELMO,
, ELECTORATVS ET PRO-
ANDENBURG. HEREDE,
&c. &c.

Regia Fridericiana
PRÆSIDIO
I ILLUSTRIS

LIS STRYKII, Jcti,
TENTISSIMI REGIS BORUS-
RII INTIMI, PROFESSORIS
CULT. JURIDICÆ ORDINARIJ,
ÆTATEM DEVENERANDI
TORIO MAIORI,
Maji MDCCII.

tionij Eruditorum submittit

ER. OLEARIUS, Lipf.
UTR. CAND.

MAGDEBURGICÆ,
Henckelii, Acad. Typogr.